

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut mezinárodních studií

Barbora Mališová

**Mezinárodní společenství a jugoslávská krize,
1990–1995**

Bakalářská práce

Praha 2009

Autor práce: **Barbora Mališová**

Vedoucí práce: **PhDr. Kateřina Králová MA**

Oponent práce: **PhDr. Miroslav Tejchman, DrSc.**

Datum obhajoby: **2009**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

MALIŠOVÁ, Barbora. *Mezinárodní společenství a jugoslávská krize, 1991–1995*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2009. 58 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Kateřina Králová MA.

Anotace

Bakalářská práce *Mezinárodní společenství a jugoslávská krize, 1990–1995* se věnuje tématu angažmá nejdůležitějších mezinárodních aktérů v konfliktech na území bývalé Jugoslávie v první polovině devadesátých let. Práce vychází z teze, že mezinárodní společenství nebylo na začátku devadesátých let připravené na jugoslávskou krizi reagovat a jeho následná intervence byla až do roku 1995 neefektivní. Práce se zabývá důvody této neúčinnosti a zkoumá, jak angažmá v jugoslávské krizi ovlivnilo samotné mezinárodní aktéry.

Po úvodu do problematiky rozpadu Jugoslávie následují kapitoly, které se věnují zapojení nejdůležitějších mezinárodních aktérů (Evropských společenství, USA, Severoatlantické aliance a OSN) v souvislosti s krizí. Jednotlivé kapitoly mapují jejich zapojení do řešení konfliktu, rozebírají nejdůležitější aktivity a důsledky angažmá pro zkoumané mezinárodní organizace. V závěru práce jsou shrnuty výsledky analýz provedených v jednotlivých kapitolách.

Annotation

Bachelor thesis *International Community and the Yugoslav Crisis, 1990–1995* addresses the issue of the international involvement in the conflicts in former Yugoslavia that developed in the first half of the 1990s. The thesis is based on the premise that the international community was poorly prepared to respond to the crisis. Consequently, the international intervention was inefficient until 1995. The aim of the thesis is to analyse the reasons for this failure. The other goal is to determine the impacts of the involvement on the international participants themselves.

The thesis begins by an introduction to the topic of the dissolution of Yugoslavia and continues with chapters that deal with participation of particular states and organisations in the crisis (the European Communities, the United States, the North Atlantic Treaty Organisation, and the United Nations). The chapters include chronologies of participation of these actors, analyses of their most important activities, and finally, the chapters cover

the impacts that the participation has had on the international organisations mentioned above. The conclusion summarises the results of the analyses in the preceding chapters.

Klíčová slova

Jugoslávie, Balkán, devadesátá léta, zahraniční politika, Evropská společenství (ES), Severoatlantická aliance (NATO), Organizace spojených národů (OSN)

Keywords

Yugoslavia, the Balkans, the nineties, foreign policy, European Communities (EC), North Atlantic Treaty Organisation (NATO), United Nations (UN)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 9.1.2009

Barbora Mališová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Kateřině Králové MA za odborné vedení práce, za cenné rady a vstřícný přístup.

Obsah

OBSAH.....	7
1. ÚVOD.....	8
2. ROZPAD JUGOSLÁVIE V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH	12
2.1. PŘÍČINY JUGOSLÁVSKÉ KRIZE	12
2.2. KONFLIKT VE SLOVINSKU A CHORVATSKU.....	15
2.3. VÁLKA V BOSNĚ	16
3. EVROPSKÁ SPOLEČENSTVÍ / EVROPSKÁ UNIE A JUGOSLÁVSKÁ KRIZE	20
3.1. CHRONOLOGIE ANGAŽMÁ ES V JUGOSLÁVSKÉ KRIZI V LETECH 1991 AŽ 1992.....	20
3.2. ANALÝZA NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH MOMENTŮ ANGAŽMÁ ES.....	21
3.2.1. <i>Konference o Jugoslávii</i>	21
3.2.2. <i>Německo a uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska</i>	23
3.2.3. <i>Nezávislost Bosny a Hercegoviny</i>	25
3.3. DŮSLEDKY ANGAŽMÁ V JUGOSLÁVSKÉ KRIZI PRO ES/EU	28
4. ZAPOJENÍ SPOJENÝCH STÁTŮ A SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE.....	30
4.1. CHRONOLOGIE ANGAŽMÁ USA A NATO V JUGOSLÁVSKÉ KRIZI	30
4.2. ANALÝZA NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH MOMENTŮ ANGAŽMÁ USA	32
4.3. NOVÁ ROLE SEVEROATLANTICKÉ ALIANCE	34
5. ANGAŽMÁ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ A CESTA K DAYTONSKÉ DOHODĚ... 37	37
5.1. CHRONOLOGIE ANGAŽMÁ OSN V JUGOSLÁVSKÉ KRIZI	37
5.2. ANALÝZA NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH MOMENTŮ ANGAŽMÁ OSN	39
5.2.1. <i>Návrhy mírových plánů ICFY</i>	39
5.2.2. <i>Mírové mise OSN</i>	41
5.2.3. <i>Role Ruska</i>	44
5.3. KONTAKTNÍ SKUPINA A CESTA K DAYTONSKÉ DOHODĚ.....	45
5.4. DŮSLEDKY ANGAŽMÁ V JUGOSLÁVSKÉ KRIZI PRO OSN	47
6. ZÁVĚR.....	49
SEZNAM ZDROJŮ	53
PRIMÁRNÍ ZDROJE	53
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE	53
SUMMARY	57

1. Úvod

Jugoslávská krize překvapila svět v době, kdy panovala euforie z konce studené války a opětovného spojení Evropy. Mezinárodní společenství nechávalo horšící se situaci na Balkáně dlouho bez povšimnutí. Vážné politické a ekonomické problémy v Jugoslávii byly již od konce osmdesátých let spojovány s národnostním hlediskem. Vystupňování nacionalistické rétoriky se týkalo politických představitelů všech etnik, demokratů, reformních komunistů i zastánců starého pořádku. Po vyhlášení nezávislosti Slovinska a Chorvatska došlo v létě 1991 k prvním ozbrojeným srážkám. Během následujících čtyř let se konflikty teritoriálně rozšiřovaly a nabývaly na intenzitě. Postupně rostlo i angažmá mezinárodního společenství, které však nedosahovalo efektivních výsledků až do roku 1995, kdy došlo k podpisu daytonské dohody, která ukončila konflikt. Tom Gallagher v knize *The Balkans after the Cold War* situaci okomentoval slovy: „Západ nebyl připraven na vznik vnitřního konfliktu v Jugoslávii. Na obou stranách Atlantiku byl nedostatek informací o tom, co bylo hnacími silami konfliktu, a neochota hledat nové politické nástroje k jeho potlačení.“¹

Konflikty a mezinárodní angažmá v oblasti bývalé Jugoslávie jsou dnes stále aktuálním tématem, protože průběh krize a mezinárodní angažmá v jednotlivých republikách ovlivnily i jejich současné směřování. Státy západního Balkánu od poloviny devadesátých let urazily velmi rozdílné cesty. Slovinsko, které získalo nezávislost na Jugoslávii v porovnání s ostatními republikami hladce, je dnes prosperující zemí, která se stala členem Severoatlantické aliance a Evropské unie včetně Eurozóny. Naproti tomu Bosna a Hercegovina, kde konflikt zanechal více než 200 tisíc mrtvých a neznámých a na dva a půl milionu lidí vyhnal z domovů, je třináct let po Daytonu stále závislá na mezinárodní správě.² Západní Balkán je dnes na rozdíl od začátku devadesátých let pozorně sledovaným regionem a jeho nestabilita je vnímána jako ohrožení evropské bezpečnosti. Konec války v Bosně navíc neznamenal pro oblast bývalé Jugoslávie trvalý mír. V letech 1998 a 1999 se bojovalo v Kosovu, v roce 2001 v Makedonii. Odtržením od Srbska vznikly v regionu další dva státy, Černá Hora a nedávno i Kosovo. Přesto nebo právě proto se mezinárodní organizace snaží o integraci západního Balkánu do nadnárodních struktur. Chorvatsko by mělo vstoupit do

---

¹ Tom Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy* (London: Routledge, 2003), 6.

² Ladislav Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století* (Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005), 292.

Evropské unie v roce 2010, společně s Makedonií a Albánií čeká na vstup do Severoatlantické aliance.

Východiskem této práce jsou teze, na kterých se shoduje většina autorů, kteří se tématem zabývají. Mezinárodní společenství nebylo na začátku devadesátých let připravené na jugoslávskou krizi reagovat a jeho následná intervence byla až do roku 1995 neefektivní. Cílem práce je analyzovat angažmá mezinárodního společenství tak, aby bylo možné shrnout důvody této neúčinnosti. Dále práce zkoumá, zda a jak angažmá v jugoslávské krizi ovlivnilo mezinárodní aktéry samotné. Neklade si však za cíl obsáhnout podrobný vývoj jednotlivých etap konfliktu a veškeré mezinárodní reakce něj. Naopak se snaží podat v daném rozsahu přehled zapojení nejdůležitějších aktérů, který bude zdůrazňovat nejvýznamnější momenty mezinárodní intervence v Jugoslávii.

Práce je rozdělena tématicky podle mezinárodních institucí. Po Úvodu následuje kapitola „Rozpad Jugoslávie v historických souvislostech“, která stručně nastiňuje příčiny jugoslávské krize a její průběh. Následující kapitola sleduje důvody a důsledky neschopnosti Evropy účinně reagovat na začínající krizi od roku 1991 do jara roku 1992. Po uznání nezávislosti Bosny a Hercegoviny v dubnu 1992 postupně převzaly hlavní roli v angažmá na Balkáně Spojené státy a NATO, jejichž zapojení je věnována další kapitola. Poslední kapitola pak sleduje angažmá Organizace spojených národů a tzv. kontaktní skupiny. V rámci jednotlivých kapitol je část prostoru věnována chronologické deskripci zapojení těchto aktérů do řešení jugoslávské krize, na kterou navazuje analýza nejdůležitějších momentů jejich angažmá. V závěrečné části jsou rozebírány důsledky snahy o řešení konfliktu pro aktéry samotné. V souvislosti s mezinárodními organizacemi je pak vždy předmětem zkoumání také zahraniční politika těch členských států, které významně ovlivnily mezinárodní snahy o řešení jugoslávské krize (Německo v kapitole o ES/EU, USA v kapitole o NATO, Rusko v kapitole o OSN). Časově je práce ohraničena léty 1990 a 1995, tedy prakticky od počátku konfliktu do podpisu daytonské dohody. V některých případech analýza obsahuje stručný nástin dalšího vývoje nebo poukazuje na dlouhodobé důsledky mezinárodního zapojení v jugoslávské krizi.

K rozpadu Jugoslávie a mezinárodnímu angažmá na Balkáně existuje dostatečné množství zdrojů. Téma jugoslávské krize bylo populární především po skončení konfliktu ve druhé polovině devadesátých let. K práci byla nicméně přednostně využívána co možná nejnovější literatura, která ve srovnání se staršími zdroji hodnotí události spíše s odstupem a na základě většího množství dostupných informací. Práce čerpá také z článků a internetových zdrojů, například výborně zpracovaných stránek OSN a NATO.

Mezi novější literaturou najdeme více titulů, jejichž autoři se snaží oprostit od emocí a hodnotit téma pokud možno objektivně. Výjimky samozřejmě existují: například sborník Raju G.C. Thomase (Thomas, Raju G. C., ed. *Yugoslavia Unraveled: Sovereignty, Self-Determination, Intervention*. Lanham: Lexington Books, 2003) přináší poměrně emotivní příspěvky.³ Příkladem emotivně zabarveného díla z devadesátých let je kniha Susan Woodward *Balkan Tragedy* (Woodward, Susan L. *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1995). Autorka na knize pracovala za války v Bosně a sama se účastnila pokusů o mezinárodní zprostředkování míru jako poradkyně Yasushi Akashiho, zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN v Jugoslávii. Kniha mapuje události na Balkáně pouze do začátku roku 1994, kdy ještě nebylo uzavřeno příměří mezi Muslimy a Chorvaty a situace se zdála bezvýchodná. Woodward ve své analýze jugoslávské krize připisuje značný podíl viny na eskalaci konfliktu nečinnosti mezinárodního společenství a apeluje na efektivnější angažmá.

Zřejmě nejdůležitějším titulem, ze kterého tato práce čerpá, je *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention* autorů Burga a Shoupa (Burg, Steven L., and Paul S. Shoup. *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*. New York: M. E. Sharpe, 1999). Autoři se v první části knihy podrobně věnují příčinám, průběhu a důsledkům války v Bosně a Hercegovině, v druhé části se pak vrací ještě detailněji k angažmá mezinárodního společenství. Ve sporných otázkách jsou vysvětleny interpretace různých názorových skupin. Jelikož v rámci zkoumání příčin konfliktu v Bosně autoři analyzují situaci také v ostatních republikách bývalé Jugoslávie, poskytla kniha výborný základní přehled pro tuto práci. Další monografie věnované tématu jugoslávské krize, na které práce nejčastěji odkazuje, jsou *Bosenská otázka* od Ladislava Hladkého (Hladký, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005) a studie Toma Gallaghera, především kniha *The Balkans after the Cold War* (Gallagher, Tom. *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*. London: Routledge, 2003). Pro zkoumání let 1990 až 1992 posloužilo komplexní dílo Jože Pirjevce *Jugoslávie 1918–1992* (Pirjevec, Jože. *Jugoslávie 1918–1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*. Praha: Argo, 2000). V roce 2003 vyšla další monografie tohoto autora s názvem *Jugoslovanske vojne: 1991-2001*, která se zabývá

---

³ Například stať Gordona N. Bardose „International Policy in Southeastern Europe: A Diagnosis“.

tématem této práce podrobněji, anglický ani český překlad knihy však bohužel zatím není k dispozici.⁴

Předkládaná práce dále čerpá z literatury zabývající se jednotlivými mezinárodními aktéry. V kapitole věnované ES/EU jde například o dílo kolektivu autorů *Stabilita Balkánu a Evropská unie* (Dienstbier, Jiří, et al. *Stabilita Balkánu a Evropská unie. Příspěvek České republiky*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006). Tento přehled sloužil jako vodítko k nejdůležitějším událostem, avšak byl málo detailní. Ke zpracování tématu zapojení Spojených států a Severoatlantické aliance do jugoslávské krize byly použity tituly *NATO and the former Yugoslavia* (Kaufman, Joyce P. *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2002) a *United States' Policy in Bosnia* (Bert, Wayne. *United States' Policy in Bosnia, 1991-95*. Basingstoke: Macmillan Press, 1997). Styl druhého jmenovaného titulu dle mého názoru příkladně ilustruje vnímání jugoslávské krize v USA. Autor, který sám pracoval pro Clintonovu administrativu, se na konflikt dívá jako na srbskou agresi a kritizuje především evropské angažmá.⁵ Používá překvapivě málo odkazů.

Poslední úvodní poznámka se týká vymezení některých pojmů. Pojem „bývalá Jugoslávie“ je využíván pro období po uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska státy ES, tedy od ledna 1992 dále. Práce nepoužívá označení „Bosňáci“, které si zvolil tento národ v průběhu jugoslávské krize, ale pro přehlednost se drží termínu „Muslimové“, který byl běžný na začátku devadesátých let a i dnes je odborníky využíván. Práce používá stejný přepis jmen jako kniha *Dějiny Jihoslovanských zemí* vydaná v Nakladatelství Lidové noviny.⁶

Konflikty na území bývalé Jugoslávie časově i teritoriálně přesahují vymezený rámec této práce. Práce se věnuje především událostem spojených s krizí ve Slovinsku, Chorvatsku a Bosně a Hercegovině. Vývoj v Kosovu a Makedonii zmiňuje pouze okrajově, protože v těchto regionech došlo k větším ozbrojeným konfliktům až v druhé polovině devadesátých let respektive po roce 2000.

---

⁴ Existuje pouze zmiňovaná slovinská verze a verze v italštině *Le guerre jugoslave: 1991-1999*.

⁵ Viz například Wayne Bert, *United States' Policy in Bosnia, 1991-95* (Basingstoke: Macmillan Press, 1997), xxiii.

⁶ Miroslav Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998).

2. Rozpad Jugoslávie v historických souvislostech

Zpočátku jugoslávská krize ve srovnání se změnami v Sovětském svazu a s očekávaným koncem studené války unikala pozornosti mezinárodního společenství. Nástup Michaila Gorbačova na post generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1985 a jeho snaha reformovat socialismus otevřela cestu k uvolnění poměrů v SSSR i ve státech středovýchodní Evropy. Napětí mezi SSSR a USA se postupně zmenšovalo. V této situaci Jugoslávie ztratila své výjimečné neutrální postavení mezi dvěma bloky, které soupeřily v období studené války.

Když se na konci osmdesátých let dostala Jugoslávie do politické a ekonomické krize, západ byl zaměstnán situací v SSSR a středovýchodní Evropě. Po pádu Sovětského svazu řešily mezinárodní organizace své další směřování po studené válce, a soustředily se zejména na státy bývalého východního bloku. Spojené státy považovaly jugoslávskou krizi za evropský problém, který neohrožoval americké strategické zájmy, navíc se od roku 1990 angažovaly v Perském zálivu. Mezinárodní společenství tedy bylo na začátku jugoslávské krize pasivní.

2.1. Příčiny Jugoslávské krize

Susan Woodward ještě v průběhu války v Bosně v knize *Balkan Tragedy* konstatovala, že konflikt v Jugoslávii nabýval na intenzitě, „protože ti, kdo tvořili politiku a formovali veřejné mínění ve vztahu k Jugoslávii, od začátku nepochopili charakter konfliktu a jeho příčiny.“⁷ Před samotnou analýzou angažmá mezinárodního společenství v jugoslávské krizi je tedy nejprve nutné stručně nastínit důvody jejího vzniku. Interpretace příčin jugoslávské krize totiž hrála významnou roli v politice mezinárodního společenství. Stejně tak byla důležitou součástí propagandy politických stran a posléze vlád jednotlivých republik snažících se o osamostatnění.

Ladislav Hladký v knize *Bosenská otázka v 19. a 20. století* k příčinám jugoslávské krize poznamenává, že „ve snaze dopátrat se „rychlých odpovědí“ se tento velice složitý

---

⁷ Susan L. Woodward, *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War* (Washington, DC: The Brookings Institution, 1995), 3.

problém nejednou zjednodušuje. Reálně vzato, v době nastupující krize v Jugoslávii došlo k současnému působení několika faktorů – politického, ekonomického, národnostního i státoprávního.⁸ V osmdesátých letech se dostala Jugoslávie do politických a ekonomických problémů. Po smrti prezidenta Josipa Broze Tita v roce 1980 se komunistický systém ve státě postupně rozkládal. Tito odkázal vedení státu i vedení strany kolektivním orgánům, které nedokázaly navázat na jeho silné vedení. Centrální orgány začaly soupeřit o politickou moc s jednotlivými republikami. Rozštěpený Svaz komunistů Jugoslávie (SKJ) v podstatě zanikl v lednu 1990, kdy ho opustily slovinská i chorvatská organizace.⁹ Hlavním nástrojem politického boje se stal nacionalismus, který ke své politice využily i obě nejvýraznější postavy jugoslávské krize, srbský prezident Slobodan Milošević a jeho chorvatský protějšek Franjo Tuđman. O růst nacionalismu se ale kromě politiků zasloužila také média a mnozí intelektuálové.¹⁰

Dalším jugoslávským problémem osmdesátých let byl zhoršující se stav ekonomiky. Stát měl vysoký dluh v zahraničí, rostla inflace a nezaměstnanost. Obecně klesala životní úroveň a prohlubující se rozdíly v ekonomické síle jednotlivých republik se ukázaly být problematické.¹¹ Jugoslávskou ekonomiku poznamenala ztráta strategického postavení mezi dvěma mocenskými bloky z doby studené války. Západní mocnosti přestaly dotovat jugoslávské hospodářství a Jugoslávie byla naopak nucena řešit svůj zahraniční dluh.¹²

Svobodné volby, které se konaly v průběhu roku 1990, ovládly ve všech republikách strany s nacionalistickými nebo separatistickými programy. Ve Slovinsku zvítězil blok Demokratická opozice Slovinska (*Demokratska opozicija Slovenije*, DEMOS) Jože Pučnika. Prezidentem se stal Milan Kučan, poslední předseda slovinských komunistů. V sousedním Chorvatsku se k moci dostaly také separatisticky orientované síly, reprezentované populistickou a nacionalistickou stranou Chorvatské demokratické společenství (*Hrvatska demokratska zajednica*, HDZ) Franja Tuđmana. Hlavním cílem obou nových vlád se stalo získání nezávislosti.

---

⁸ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 224.

⁹ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 558, 568.

¹⁰ Örfan Sturesjö, „Security Analysis: The Balkans“ (lecture, Uppsala Universitet, November 13, 2007).

¹¹ Bohatší sever, tedy Slovinsko, Chorvatsko a Vojvodina, neměl ve špatné ekonomické situaci zájem dotovat chudší jih. Z chudšího jihu naopak zněly stížnosti na vykořisťování bohatším severem.

¹² Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 558.

V národnostně smíšené Bosně a Hercegovině ve volbách uspěly tři nacionalistické strany: muslimská Strana demokratické akce (*Stranka Demokratske Akcie*, SDA) Aliji Izetbegoviće, Srbská demokratická strana Bosny a Hercegoviny (*Srpska Demokratska Stranka*, SDS) Radovana Karadžiće a Chorvatské demokratické společenství Bosny a Hercegoviny (*Hrvatska demokratska zajednica*, HDZ) vedené Mate Bobanem, přičemž poslední dvě jmenované byly podporovány ze sousedního Srbska, resp. Chorvatska. Před vypuknutím ozbrojených konfliktů v Chorvatsku se všechny strany formálně shodly na podpoře zachování federace a utvořily koalici, avšak bez jakéhokoliv dalšího společného programu.¹³ V Makedonii se do parlamentu dostalo nacionalistické hnutí Vnitřní makedonská revoluční organizace – Demokratická strana makedonské národní jednoty (*Vnatrešna Makedonska Revolucionerna Organizacija - Demokratska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo*, VMRO-DPMNE) spolu s představiteli Albánské komunity. Nový makedonský prezident Kiro Gligorov, stejně jako jeho bosenský protějšek Alija Izetbegović, měli zájem na zachování Jugoslávské federace. Obávali se, že osamostatnění jednotlivých republik by mohlo vést ke konfliktům.

V Srbsku ovládal politiku Slobodan Milošević již od roku 1987, kdy díky převzetí nacionalistické rétoriky získal masovou podporu Srbů a zbavil se svých konkurentů ve Svazu komunistů Srbska.¹⁴ Miloševićovo postavení bylo potvrzeno, když zvítězil ve formálně regulérních volbách v prosinci roku 1990 a stal srbským prezidentem.¹⁵ Souběžné parlamentní volby ovládla jeho Socialistická strana Srbska (*Socijalistička partija Srbije*, SPS).¹⁶ V Černé Hoře ve volbách zvítězili postkomunističtí kandidáti věrní Miloševićovi.¹⁷

„Antibyrokratická revoluce“, eufemismus pro Miloševićovu snahu omezit práva autonomního Kosova a Vojvodiny a získat rozhodující vliv v Černé Hoře, zajistila Miloševićovi klíčovou pozici v jugoslávské politice. Poté, co se mu podařilo odstranit politické vedení ve výše jmenovaných oblastech, kontroloval čtyři z osmi republik

---

¹³ Vykoukal, Jiří, Bohuslav Litera and Miroslav Tejchman, *Východ : vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989* (Praha: Libri, 2000), 629.

¹⁴ V únoru roku 1986 a následně v roce 1989 byl Milošević zvolen předsedou Svazu komunistů Srbska. V roce 1987 navštívil Kosovo Polje, kde podpořil kosovské Srby mimo jiné známou větou „Už vás nikdo nebude bít“. Viz Jan Pelikán et al., *Dějiny Srbska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005), 516-517.

¹⁵ Daniel L. Bethlehem and Marc Keller, *The 'Yugoslav' Crisis in International Law: General Issues* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), xxi-xxiii.

¹⁶ Strana vznikla spojením Svazu komunistů Srbska a Socialistického svazu pracujících Srbska v červenci 1990. Viz Pelikán et al., *Dějiny Srbska*, 522.

¹⁷ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 574.

a autonomních oblastí mající hlas v Předsednictvu SFRJ. Mnoho odborníků se shoduje, že postup Miloševiče vůči Kosovu byl jednou z přímých příčin vypuknutí jugoslávské krize.¹⁸ Miloševič prakticky zrušil autonomii oblastí a neváhal použít sílu proti demonstrujícím Albáncům. Tyto kroky byly varováním pro nesrbské obyvatelstvo Jugoslávie a záminkou či alibi pro antisrbský nacionalismus.

Účelově byly prakticky všemi etniky oživovány i historické resentimenty podněcující na jedné straně národnostní nevraživost, na straně druhé upozorňující na autoritativní politiku Titova režimu. Do tábora titovců totiž většinou patřili zastánci zachování federace, kteří odmítali zásadnější reformy systému. Voličům, kteří chtěli svým hlasem v roce 1990 vyjádřit nesouhlas s komunistickým režimem nebo s pokračováním jugoslávské federace, často nezbyla jiná možnost než se uchýlit k volbě některé z nacionalistických stran.¹⁹

2.2. Konflikt ve Slovinsku a Chorvatsku

Slovinsko a Chorvatsko vyhlásily nezávislost 25. června 1991. Slovinské žádosti nebylo kladeno mnoho překážek. Šlo o ekonomicky silnou republiku, ve které tvořili vládu členové demokratického nekomunistického hnutí a která nemusela řešit problémy národnostních menšin. Slovinskou snahu o nezávislost obyvatelé republiky jednoznačně podporovali.²⁰ Jan Pelikán však v *Dějínách jihoslovanských zemí* píše, že: „separatistická, v mnoha směrech sobecká politika lublaňského vedení krajně negativně poznamenala další vývoj v jugoslávském prostoru.“²¹ Po vyhlášení slovinské nezávislosti došlo ke střetům

---

¹⁸ Srov. Michael Mann, *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 370; Misha Glenny, *The Balkans 1804 – 1999: Nationalism, War and the Great Powers*, (London: Granta Books, 2000), 628; Vesna Pešić, „Serbian Nationalism and the Origins of the Yugoslav Crisis,“ *Peaceworks*, no.8 (1996), <http://www.usip.org/pubs/peaceworks/pwks8.html>: 25; Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 564.

¹⁹ Například v Srbsku se kromě Miloševiče nabízela pouze alternativa radikálních nacionalistů sdružených ve straně Srbské hnutí obnovy (*Srpski pokret obnove*, SPO) pod vedením Vuka Draškoviće. Demokratická strana, která vznikla na začátku roku 1990, byla permanentně rozštěpená. Viz Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 559.

²⁰ V referendu, které se konalo v prosinci 1990, souhlasilo s nezávislostí 88 % obyvatel Socialistické republiky Slovinsko. Viz Vykoukal, Litera and Tejchman, *Východ : vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, 744.

²¹ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 571.

slovenských oddílů a jednotek Jugoslávské lidové armády (JLA) rozmístěných u hranic republiky. Kromě této tzv. desetidenní války se odtržení Slovinska obešlo bez větších problémů. Milošević na udržení Slovinska ve federaci, na rozdíl od Chorvatska, rezignoval.²²

V Chorvatsku HDZ přijímala opatření, která zhoršovala postavení srbské menšiny. V nové ústavě z roku 1990 byl například krajinským Srbům odebrán status konstitučního národa. Srbové žijící v Chorvatsku se odmítali podříditi novému státu. Naopak s podporou Bělehradu prosazovali autonomii a později nezávislost Krajiny. Ještě v prosinci roku 1990 byla vyhlášena Srbská autonomní oblast Krajina, v prosinci následujícího roku pak Republika srbská Krajina (*Republika Srpske Krajine*, RSK), jejímž čelním představitelem se stal srbský nacionalista Milan Babić.²³

Po chorvatském vyhlášení nezávislosti došlo k otevřenému střetu chorvatského a srbského režimu, který na obou stranách provázelo brutální násilí a etnické čistky.²⁴ Srbští separatisté s podporou JLA ovládli během roku 1991 asi třetinu Chorvatska.²⁵ Žádné z příměří uzavřených na konci roku 1991 nevydrželo, jisté zklidnění do Chorvatska přineslo až rozmístění jednotek OSN v lednu 1992.²⁶ Během následujících tří let se na chorvatském území v porovnání s rokem 1991 bojovalo jen minimálně. Na jaře a v létě roku 1995 chorvatská armáda zaútočila na RSK. Během květnové operace Blesk a především během srpnové operace Bouře dostala chorvatská armáda Krajinu pod svou kontrolu. Následoval masový exodus krajinských Srbů.²⁷

2.3. Válka v Bosně

Miroslav Tejchman v knize *Východ* komentuje konflikt v Bosně slovy: „Napětí kolem existence Bosny a Hercegoviny jen v malém ilustrovalo poměry, které v Jugoslávii zavládly

---

²² V jugoslávské krizi hrála JLA důležitou roli. Zpočátku většina armádních špiček podporovala zachování federace, postupně se však armáda změnila v zastávce výlučně srbských zájmů. Viz Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 578.

²³ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 572-573, 581.

²⁴ Boje vyvrcholily ve Vukovaru, který sice nejdříve obsadily chorvatské jednotky, ale po obléhání byl v listopadu dobyt JLA. Viz Pelikán et al., *Dějiny Srbska*, 526.

²⁵ Jože Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevićovy a Titovy Jugoslávie*, trans. Jana Špirudová (Praha: Argo, 2000), 499.

²⁶ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 611.

²⁷ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 621, 623.

na přelomu 80. a 90. let.²⁸ Tři roky trvající válka v Bosně měla velmi komplikovaný průběh, jehož analýza by ovšem přesahovala rámec této práce.²⁹ Pro účely této kapitoly bude pouze nastíněna základní linie konfliktů a události, které měly zásadní význam z hlediska angažmá mezinárodního společenství.

Krize v Bosně a Hercegovině vypukla v dubnu roku 1992 po vyhlášení nezávislosti republiky, se kterým nesouhlasila SDS Radovana Karadžiće podporovaná většinou bosenských Srbů. SDS vyhlásila vlastní Republiku srbskou (*Republika Srpska*, RS), jejímž armádním velitelem se stal důstojník JLA Ratko Mladić. Většina chorvatských a srbských obyvatel Bosny a Hercegoviny se přikláněla k připojení k sousedním národnostně spřízněným republikám. V souvislosti s konfliktem v Chorvatsku rostla u obyvatel vzájemná nedůvěra a strach. Do Bosny se postupně stahovalo stále více jednotek JLA ze Slovinska a z Chorvatska.³⁰ Proti nim byla zformována Armáda Bosny a Hercegoviny, jejíž oddíly tvořili především Muslimové a Chorvati, avšak tato armáda byla slabě vyzbrojená.³¹ Na území Bosny dále operovaly paramilitární organizace podporované jednotlivými nacionalistickými stranami, například Arkanův Srbský dobrovolnický sbor³² nebo muslimská Vlastenecká liga Bosny a Hercegoviny (*Patriotska liga Bosne i Hercegovine*).³³

Ozbrojený konflikt se postupně rozšířil na celé území Bosny a Hercegoviny. Na jaře 1993 začalo docházet ke střetům mezi dosavadními spojenci Chorvaty a Muslimy v údolí Lašvy a v Mostaru.³⁴ Již na konci roku 1991 vzniklo nezávislé Chorvatské společenství Herceg-Bosna pod vedením chorvatského předáka Mate Bobana. Na konci srpna 1993 se Společenství prohlásilo za nezávislou Chorvatská republiku Herceg-Bosna (*Hrvatska Republika Herceg-Bosna*).³⁵ V roce 1993 se občanská válka v Bosně dále zkomplikovala konfliktem Aliji Izetbegoviće a muslimského vůdce z bihačské enklávy a člena Předsednictva

---

²⁸ Vykoukal, Litera and Tejchman, *Východ : vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, 746.

²⁹ Válce v Bosně se podrobně věnují rozsáhlé monografie, například Steven L. Burg and Paul S. Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention* (New York: M. E. Sharpe, 1999). Podrobnou chronologii války je možné najít v množství internetových zdrojů, například „Bosnia: Uncertain Paths to Peace“ z dílny The New York Times nebo „Timeline: Bosnia and Herzegovina“ na BBC.

³⁰ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 130.

³¹ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 271.

³² Pod jménem Arkan vystupoval Željko Ražnatović, kriminálník, angažující se v násilnostech v Chorvatsku i v Bosně a Hercegovině. Viz Pelikán et al., *Dějiny Srbska*, 526.

³³ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 259.

³⁴ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 135.

³⁵ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 635.

Bosny a Hercegoviny Fikreta Abdiće.³⁶ Abdić vyhlásil v bihaćské enklávě Autonomní oblast Západní Bosna a na tuto „separatistickou vzpuru“ reagoval Izetbegović vysláním jednotek Armády Bosny a Hercegoviny do této oblasti.³⁷ Vztahy Bosňáků a Chorvatů se zlepšily během rozhovorů zprostředkovaných Spojenými státy v únoru a březnu roku 1994. Vyjednávání byla ukončena podpisem tzv. washingtonské dohody o vytvoření bosňacko-chorvatské federace.³⁸ Prezidentem nové federace byl zvolen Krešimir Zubak, který v té době nahradil na postu předsedy HDZ Mate Bobana. Fakticky však federaci reprezentoval Izetbegović.³⁹

Průběh války v Bosně zásadně ovlivňovalo angažmá mezinárodního společenství, které bude analyzováno v následujících kapitolách. Najít řešení pro Bosnu a Hercegovinu, se kterým by souhlasily všechny tři národy, bylo velmi složité. Již od roku 1992 byly navrhovány a vyjednávány mírové plány, žádný však neuspěl. Během let 1994 a 1995 došlo k několika tragédiím, které donutily mezinárodní společenství k tvrdšímu postupu. První z nich byl bombový útok na tržiště Markale v Sarajevu v únoru 1994, při kterém zemřelo 68 lidí a dvojnásobek bylo zraněno. Od začátku vyšetřování existovaly pochybnosti, kdo za útokem stál, avšak obvinění byli Srbové.⁴⁰ Dalším mezníkem byly útoky na tzv. bezpečné zóny (*safe areas*) OSN. Kromě Sarajeva byly bezpečné zóny vyhlášeny ve městech Goražde, Srebrenica, Žepa, Tuzla a Bihać.⁴¹ Brutální násilí, kterého se dopustila bosenskosrbská armáda ve Srebrenici, skončilo smrtí sedmi až osmi tisíc muslimských mužů. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (*International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, ICTY) události klasifikoval jako genocidu.⁴² V srpnu 1995 následoval druhý útok na tržiště Markale v Sarajevu, který opět způsobil smrt a zranění několika desítkám lidí.

---

³⁶ Abdić byl zastáncem řešení bosenského problému ustavením tří národnostních států, preferoval co nejrychlejší dohodu s Miloševićem a Tudjmanem, která by vedla k ukončení bojů. Viz Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 634.

³⁷ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 275.

³⁸ O změně označení „Muslimové“ na označení „Bosňáci“ (Bošnjaci) bylo rozhodnuto v září 1993 na shromáždění „saboru“ (vedoucích představitelů muslimského politického, náboženského i kulturního života). Viz Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 277-280.

³⁹ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 284.

⁴⁰ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 145.

⁴¹ Informační centrum o NATO. „Příručka NATO: Úloha NATO při zachování míru.“ Informační centrum o NATO. http://www.nato.cz/prirucka/prirucka_14.html.

⁴² *Amended Indictment: Radislav Krstic, Case No: IT-98-33*, The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia.

V červenci roku 1995 byla uzavřena „deklarace o společné obraně proti srbským útokům“ Federace Bosny a Hercegoviny a Chorvatska. V srpnu následovala již výše zmíněná operace Bouře, na kterou v Bosně navázal úspěšný pokus Chorvatské armády a Armády Bosny a Hercegoviny prolomit srbské obklíčení Bihaće. Výsledek těchto ofenziv byl vytlačení bosenských Srbů z území o velikosti přibližně 4 tisíce km².⁴³ Príměří se podařilo uzavřít až v říjnu 1995. V listopadu se začalo jednat v Daytonu o mírové dohodě, kterou nakonec Izetbegović, Milošević a Tudjman a podepsali 21. listopadu.

---

⁴³ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 287-288.

3. Evropská společenství / Evropská unie a jugoslávská krize

Na začátku jugoslávské krize se konflikt pokoušela řešit především Evropská společenství (ES, od roku 1993 Evropské unie, EU). Nejednotnost přístupu členských států, absence dlouhodobé strategie řešení problému a slabá spolupráce se Spojenými státy přispěly k nevalným výsledkům intervence ES. Kromě zprostředkování dohody v Brioni, která uzavřela tzv. desetidenní válku, ale Evropa nebyla schopná eskalaci dalších konfliktů na území Jugoslávie zabránit. Její angažmá můžeme tudíž označit za neúspěšné. Susan Woodward toto období dokonce označila za „krizi západních bezpečnostních režimů“.⁴⁴

3.1. Chronologie angažmá ES v jugoslávské krizi v letech 1991 až 1992

Zhruba do poloviny roku 1991 se všechny členské státy ES i Spojené státy shodovaly na podpoře zachování integrity Jugoslávie. Ještě v květnu 1991 předseda Evropské komise Jacques Delors a lucemburský premiér Jacques Santer zemi navštívili, aby vyjádřili podporu federální vládě.⁴⁵ Avšak po vyhlášení nezávislosti Slovinska a Chorvatska 25. června 1991 a následující tzv. desetidenní válce ve Slovinsku se začaly názory jednotlivých členských států ES rozcházet. Konflikt ve Slovinsku byl ukončen 7. července téhož roku díky zprostředkování ES na summitu v Brioni. Zde bylo dosaženo dohody ohledně stažení jednotek JLA ze Slovinska a odložení realizace nezávislosti Slovinska a Chorvatska o tři měsíce. V souvislosti s desetidenní válkou byla zastavena finanční pomoc, kterou ES do té doby jugoslávské federální vládě poskytovala.

V průběhu podzimu, kdy se rozhořely boje v Chorvatsku, ES dále využívala možnosti ekonomicky působit na jugoslávské republiky. V listopadu například zrušila dohody o obchodní spolupráci se Srbskem jako trest za blokování mírového řešení krize.⁴⁶ O vojenském zásahu však ES neuvažovala. Francie a Nizozemí sice předložily několik návrhů na vyslání ozbrojených sil do Chorvatska, ale bylo předem jasné, že budou vetovány Velkou

---

⁴⁴ Woodward, *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*, 2.

⁴⁵ Woodward, *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*, 160.

⁴⁶ Jiří Dienstbier et al., *Stabilita Balkánu a Evropská unie* (Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006), 152-153.

Británií.⁴⁷ ES tedy usilovala o řešení problému diplomatickou cestou a na začátku září 1991 zahájila v Haagu mírovou konferenci o Jugoslávii.

V průběhu konfliktu v Chorvatsku se jak Milošević, tak i Tudjman snažili najít mezinárodní podporu pro svou vlastní interpretaci jugoslávské krize a své zájmy v regionu. Na půdě ES uspěl Tudjman, jehož strategie spočívala v prezentaci Chorvatska jako středoevropské katolické země, která byla po léta utlačována a nyní je ohrožována „barbarským“ susedem.⁴⁸ Největším stoupencem uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska se stalo Německo a ostatní členské státy ES se s tímto krokem na konci roku 1991 také souhlasily. Německo však předběhlo společně plánovaný lednový termín a navázalo diplomatické styky se Slovinskem a Chorvatskem již 23. prosince.⁴⁹ ES předpokládala, že pokud mezinárodní společenství v dohledné době také neuzná samostatnou Bosnu a Hercegovinu, hrozí zemi rozpad. V únoru 1992 ES zahájila konferenci v Lisabonu s cílem nalézt řešení vnitřního uspořádání Bosny a Hercegoviny, se kterým by souhlasily představitelé všech tří etnik. To se však evropským vyjednávačům nepodařilo. Bez této dohody bosenští Srbové odmítali nezávislost republiky a vyhrožovali konfliktem, který se skutečně po uznání Bosny a Hercegoviny v dubnu 1992 vystupňoval.⁵⁰ Za války v Bosně převzaly hlavní roli v angažmá na Balkáně OSN a NATO a evropské státy se dál podílely na hledání řešení krize především v rámci těchto organizací.

3.2. Analýza nejdůležitějších momentů angažmá ES

3.2.1. Konference o Jugoslávii

V září 1991 byla pod záštitou ES zahájena v Haagu mírová konference o Jugoslávii, které předsedal Lord Peter Carrington, bývalý britský ministr zahraničí a generální tajemník NATO. Primárním cílem konference bylo uzavřít příměří v Chorvatsku. Návrh mírového plánu byl vládám jugoslávských republik předložen o měsíc později. Jeho základem byla transformace Jugoslávie ve volnou konfederaci republik v původních hranicích, které mohly

---

⁴⁷ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 84.

⁴⁸ Glenny, *The Balkans 1804–1999: Nationalism, War and the Great Powers*, 637.

⁴⁹ Více viz kapitola 3.2.2.

⁵⁰ Satish Nambiar, *Yugoslavia Unraveled: Sovereignty, Self-Determination, Intervention*, ed. Raju G. C. Thomas (Lanham: Lexington Books, 2003), 350.

být měněny pouze mírovou cestou.⁵¹ V druhé polovině roku 1991, tedy po desetidenní válce a v době probíhajících ozbrojených konfliktů v Chorvatsku, se již ES nebránila myšlence konfederace, kterou se o rok dříve snažily prosadit slovinská a chorvatská vláda.⁵² Nyní už ale požadovaly nezávislost.

Plán byl několikrát revidován a jeho finální verze ze 4. listopadu byla odmítnuta Miloševićem s odůvodněním, že plán neuznával právo na sebeurčení Srbů v Chorvatsku a v Bosně. Černohorská vláda pod Miloševićovou kontrolou hlasovala také proti přijetí návrhu. ES tak na neúspěch plánu reagovala uvalením sankcí na Srbsko a Černou Horu, rezignovala na zprostředkování příměří v Chorvatsku a žádala řešení tohoto problému na půdě OSN.⁵³ Konference o Jugoslávii tak vedla k izolaci Srbska a Černé Hory, ale připravila půdu k uznání ostatních republik, na kterém se státy ES dohodly v prosinci 1991.

V rámci konference byla zřízena arbitrážní komise, která měla pod vedením předsedy francouzské Ústavní rady Roberta Badintera připravovat právní analýzy pro potřebu konference.⁵⁴ Na začátku prosince vydala tzv. Badinterova komise prohlášení, že se Jugoslávie nachází ve stadiu rozpadu a je na jednotlivých republikách, aby v rámci mezinárodního práva samy rozhodly o své budoucnosti.⁵⁵ Dále komise vydala doporučení uznat republiky v tehdejších hranicích za předpokladu, že budou garantovat práva menšin žijících na jejich území a splní další podmínky stanovené ES, mezi které patřilo dodržování demokratických principů, respektování lidských práv a snaha řešit spory mírovou cestou, včetně sporů o hranice.⁵⁶ Na přelomu let 1991 a 1992 Badinterova komise hodnotila, které republiky usilující o uznání nezávislosti podmínky splnily.⁵⁷

---

⁵¹ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 86.

⁵² Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*, 496.

⁵³ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 84, 87.

⁵⁴ Robert Badinter byl předsedou francouzské Ústavní rady mezi lety 1986 a 1995, v první polovině osmdesátých let zastával funkci francouzského ministra spravedlnosti. Viz: Conseil constitutionnel, „Les présidents du Conseil,“ <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/le-conseil-hier/les-membres-depuis-1959/les-presidents-du-conseil/les-presidents-du-conseil.16613.html>.

⁵⁵ Dienstbier et al., *Stabilita Balkánu a Evropská unie*, 153.

⁵⁶ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 95-96; Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*, 501.

⁵⁷ John R. Lampe, *Balkans into Southeastern Europe: a century of war and transition* (Houndsmills: Palgrave Macmillan, 2006), 263.

3.2.2. Německo a uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska

Ještě v první polovině roku 1991 ES společně s USA vyjadřovaly podporu jugoslávské federální vládě.⁵⁸ Debata o společném postupu ES ve věci uznání nezávislosti jednotlivých jugoslávských republik však skončila v prosinci roku 1991 rozhodnutím, že k uznání dojde v polovině ledna následujícího roku. Tento krok prosazovali především političtí reprezentanti Spolkové republiky Německo kancléř Helmut Kohl a ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher. Německý postoj našel podporu v Itálii a z nečlenských států v Rakousku a ve Vatikánu. Jeho největšími odpůrci byly Francie, Velká Británie a Španělsko. Berlínu se ale nakonec podařilo přesvědčit ostatní členské státy ES, že je třeba navázat diplomatické styky s republikami, které budou fungovat na demokratických principech a garantovat dodržování lidských práv.⁵⁹

Požadavek na uznání nezávislosti vznesli představitelé Slovinska, Chorvatska, Bosny a Hercegoviny, Makedonie, kosovských Albánců a krajinských Srbů. Poslední dvě jmenované žádosti byly okamžitě zamítnuty na základě zásady, že nedojde ke změně hranic jednotlivých republik. Ostatní žádosti měla posoudit Badinterova komise. V lednu 1992 komise oznámila, že Slovinsko a Makedonie splnily určené podmínky, a proto doporučila uznání jejich nezávislosti. V Chorvatsku byl problematický status krajinských Srbů, jimž nebyla ústavně zaručena menšinová práva a komise požadovala, aby Záhřeb tento nedostatek napravil. V případě Bosny a Hercegoviny doporučila uspořádání referenda, které by ověřilo, zda s nezávislostí souhlasí většina místního obyvatelstva.⁶⁰

Z hlediska problematiky mezinárodního práva se státy ES ve svém rozhodování dotkly dilematu, zda podpořit právo na sebeurčení národů, nebo se nevměšovat do vnitřních záležitostí jugoslávského státu a respektovat nedotknutelnost jeho hranic. Uznání jednotlivých republik v jejich stávajících hranicích bylo kompromisním řešením. Odborník na evropské právo Harald Christian Scheu však v roce 2008 podotkl, že stanovení podmínek nutných k uznání bylo novátorské. Scheu míní, že určení dalších podmínek, které jugoslávské republiky musely splnit, předznamenalo nový trend objevující se v mezinárodním právu od devadesátých let. Aby mezinárodní společenství v dnešní době uznalo nový stát, požaduje, aby měl demokratické zřízení a respektoval lidská práva.⁶¹ Uznání jednotlivých republik proto

⁵⁸ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 575.

⁵⁹ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 264.

⁶⁰ Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*, 502.

⁶¹ Harald Christian Scheu, „Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu,“ *Mezinárodní politika* 32, no. 4 (2008): 4-5.

Ize označit spíše za politický než právní proces, což také vysvětluje přístup k výsledkům práce Badinterovy komise.

Evropští představitelé naložili se závěry právníků Badinterovy komise podle svých potřeb. Navzdory jejich doporučení uznaly státy ES 15. ledna 1992 nezávislost Slovinska a Chorvatska, které přislíbilo, že bude dohlížet na ochranu lidských i menšinových práv.⁶² V Bosně a Hercegovině proběhlo na přelomu února a března 1992 s podporou ES referendum o nezávislosti, které velkou měrou přispělo k růstu napětí. Uznání Makedonie, která naopak evropské podmínky splňovala, bylo vetováno Řeckem.⁶³ Řecká vláda nesouhlasila s názvem a vlajkou státu. Prohlašovala, že název a symbol na vlajce náleží k řecké historické tradici a přivlastnění těchto atributů sousedním státem označila za provokaci. Řečtí představitelé dále tvrdili, že si Makedonie nárokuje část řeckého území. Podle Tomáše Šmída však spočívalo jádro sporu „v řeckém odmítání uznat existenci makedonské menšiny na svém území, a tudíž i existenci samotného makedonského národa.“⁶⁴

Německo bez ohledu na dohodu o společném postupu v rámci ES a probíhající práci Badinterovy komise uznalo Slovinsko a Chorvatsko již 23. prosince 1991. Německé politiky vedl k nezávislému jednání neúspěch výše zmiňované konference o Jugoslávii, vystupňování bojů v Chorvatsku a v neposlední řadě tlak německé veřejnosti, šokované rozpoutáním etnických čistek na Balkáně. Proti takovému kroku ovšem ostře protestovala Velká Británie, Francie, Spojené státy americké, OSN i někteří němečtí odborníci na problematiku Balkánu.⁶⁵ Lord Peter Carrington, jeho americký spolupracovník ve službách OSN Cyrus Vance a generální tajemník OSN Javier Perez de Cuellar sdíleli názor, že německý krok byl předčasný a povede k dalším konfliktům zejména v Bosně a v Makedonii. Dále kritizovali porušení dohody ES o společném postupu.⁶⁶

Názor odborníků na německou politiku je nejednotný. Obhájci německého postupu argumentují, že ES jako kolektivní orgán selhala, a proto mělo Německo důvod

---

⁶² Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*, 502.

⁶³ Richard Caplan, *Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 64.

⁶⁴ Více viz například Tomáš Šmíd, *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*, ed. Věra Stýskalíková and Hubert Smekal (Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004), 61; Tom Gallagher, *The Balkans in the New Millenium : in the shadow of war and peace* (London: Routledge, 2005), 5.

⁶⁵ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 93.

⁶⁶ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 94-95.

k jednostranné akci.⁶⁷ Jejich dalším argumentem je, že německý postup vzbudil odpor Velké Británie, Francie a USA ne proto, že s ním zásadně nesouhlasily, ale proto, že nelibě nesly německou sebevědomou zahraniční politiku.⁶⁸ Samotné uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska většinou kritizováno není, negativní hodnocení se týká spíše načasování tohoto kroku. Odpůrci interpretují jednání německé diplomacie jako nátlak na ostatní členské státy ES, který zmařil možné komplexní řešení budoucího jugoslávského uspořádání.⁶⁹ Jejich hlavním argumentem je, že kdyby Německo netlačilo na uznání Chorvatska, byla by větší šance najít řešení pro Bosnu a Hercegovinu. Lord Carrington a Cyrus Vance se obávali eskalace konfliktů. Předpokládali, že uznání nezávislosti dvou republik povede k nutnosti uznat všechny ostatní, včetně Bosny a Hercegoviny, kde s nezávislostí nesouhlasila většina srbské části obyvatelstva.⁷⁰

Shoda však panuje v tom, že ES v jugoslávské otázce chyběla jednoznačně definovaná strategie a jasně vytyčený cíl, jehož chtěla dosáhnout. Tom Gallagher politiku ES vůči západnímu Balkánu označuje pouze za sled krátkodobých dílčích cílů spontánně motivovaných vývojem událostí.⁷¹ Podle Burga a Shoupa neleží chyba ES v uznání Chorvatska jako takovém ani v německém jednostranném jednání. Důvod neúspěchu vidí v tom, že ES Chorvatsko uznala aniž bylo vyřešeno postavení krajinských Srbů a nezvládla zprostředkovat komplexní dohodou vlád jednotlivých republik o budoucnosti Jugoslávie.⁷²

3.2.3. Nezávislost Bosny a Hercegoviny

Po uznání Slovinska a Chorvatska se pozornost ES přesunula na Bosnu a Hercegovinu. V druhé polovině února 1992 uspořádala ES v Lisabonu konferenci o Bosně, které předsedal portugalský diplomat José Cutileiro. Konference měla vyřešit problém vnitřního uspořádání Bosny a Hercegoviny, na kterém se vládnoucí nacionalistické strany neshodovaly, a které bylo tím pádem překážkou bosenské nezávislosti i možným zdrojem budoucích konfliktů.⁷³

---

⁶⁷ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 2.

⁶⁸ Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*, 500.

⁶⁹ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 582.

⁷⁰ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 121.

⁷¹ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 3, 6.

⁷² Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 122.

⁷³ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 266.

Základem navrhovaného řešení bylo zachování Bosny ve stávajících hranicích a její vnitřní reorganizace na etnicky definované kantony. První verzi dohody z února 1992 odmítla muslimská SDA, březnovou verzi zamítla srbská SDS.⁷⁴ Poslední pokus nalézt řešení ještě před uznáním Bosny se uskutečnil v polovině března v Sarajevu. Návrh ES, tzv. Cutileirův plán, spočíval v rozdělení Bosny na tři etnicky definované kantony, které měly mít značnou míru samosprávy.⁷⁵ Detaily plánu, například fungování armády a policie, však byly nejasné.

Příloha č.1: Mapa etnicky vymezených kantonů podle Cutileirova plánu z února 1992.

Legenda: Mírový plán Carrington-Cutileiro. fialová - muslimské kantony, zelená - srbské kantony, oranžová - chorvatské kantony.

Zdroj: Radha Kumar and David Pacheco, „Bosnia's Failed Peace Plans“, *Partition Conflicts & Peace Processes* (2007), http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/peace_process/05_05_04/.

Přes počáteční shodu na obecných principech Cutileirův plán zkrachoval na přesném vymezení hranic kantonů.⁷⁶ Izetbegović od dohody odstoupil s prohlášením, že plán přijal pouze proto, aby nebylo ohroženo uznání bosenské nezávislosti, ale s etnicky vymezenými

⁷⁴ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 100, 107.

⁷⁵ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 266.

⁷⁶ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 111.

kantony nesouhlasil.⁷⁷ ES se tedy nepodařilo prosadit žádný návrh reformy uspořádání Bosny a Hercegoviny. Protože všechny nacionalistické strany nárokovaly smíšená území, plány vždy zkrachovaly na vymezení vnitřních hranic. Je však nutné podotknout, že přijetí Cutileirova plánu by právě kvůli praktické realizaci rozdělení republiky na kantony Bosně a Hercegovině nezaručovalo mír. Gallagher se domnívá, že uskutečnění plánu by bylo možné pouze za rozsáhlé zahraniční intervence, jinak by rozdělení na kantony vedlo k násilným přesunům obyvatel ze smíšených oblastech.⁷⁸ Konference v Lisabonu pouze přiřivila rozkol mezi vládnoucími stranami v Bosně. Přesto ES podpořila iniciativu Izetbegoviće a SDA uspořádat referendum o nezávislosti republiky. S ní ale bosenští Srbové zásadně nesouhlasili, pokud nebyla vyřešena otázka vnitřního uspořádání.⁷⁹

ES nepočítala s tím, že by uznání Bosny a Hercegoviny mohlo vést ke konfliktu. Zdá se, že ES ani západní média včas nereflektovaly zhoršení vztahů mezi hlavními politickými stranami, ke kterému došlo na začátku roku 1992. V referendu, které bosenští Srbové bojkotovali, hlasovalo 62,7 % obyvatel pro nezávislost Bosny a Hercegoviny. Izetbegović si byl vědom toho, že bosenští Srbové nebudou bez dohody o reformě vnitřního uspořádání souhlasit s odtržením od Jugoslávie. Karadžić v březnu varoval, že pokud dojde k mezinárodnímu uznání Bosny a Hercegoviny, vypukne v zemi občanská válka. Izetbegović však s přesvědčením, že za ním stojí většina obyvatel i mezinárodní společenství, přesto 3. března 1992 nezávislost Bosny a Hercegoviny vyhlásil.⁸⁰

Nezávislost republiky, byla jednotně uznána státy ES a USA 7. dubna 1992. Oficiálním důvodem bylo, že samostatná Bosna, které mezinárodní společenství takto vyjádří svou podporu, bude mít lepší pozici v obraně proti silovým akcím Miloševića a JLA. V reakci na uznání vyhlásila SDS týž den nezávislost Republiky srbské, zahrnující Srby osídlené oblasti v Bosně.⁸¹ Karadžićova slova se potvrdila již během března, kdy začalo docházet k prvním ozbrojeným střetům. Následně překročily srbské polovojenské jednotky bosenské hranice.

---

⁷⁷ Nesouhlas s etnicky vymezenými kantony byl také důvod odmítnutí první verze plánu SDA. Viz Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 112.

⁷⁸ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 85.

⁷⁹ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 117, 126.

⁸⁰ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 99, 117-118.

⁸¹ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 267-268.

3.3. Důsledky angažmá v jugoslávské krizi pro ES/EU

Neschopnost zabránit eskalaci konfliktů na území bývalé Jugoslávie odhalila slabost systému zahraniční politiky ES. Na začátku devadesátých let očekávaly zejména Spojené státy, že se ES aktivně zapojí do prevence regionálních sporů, a že se budou více soustředit na humanitární pomoc a obnovu postižených regionů.⁸² Integrace v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) však byla v letech 1991 a 1992 teprve v začátcích. SBZP byla zakotvena v Maastrichtské smlouvě, která vstoupila v platnost 1. ledna 1993. Do té doby nebyly dohody o společném postupu v oblasti zahraniční politiky pro členské státy závazné.⁸³

Příprava Maastrichtské smlouvy byla dokončena na přelomu let 1991 a 1992, tedy v době, kdy členské státy ES dospěly k dohodě o společném uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska, která však byla záhy porušena Spolkovou republikou. Cíle SBZP byly podle Maastrichtské smlouvy zabezpečení společných hodnot, zájmů a nezávislosti Unie a zvyšování bezpečnosti Unie. Dále měla SBZP zajišťovat ochranu míru, posilování mezinárodní spolupráce a bezpečnosti, podporovat rozvoj demokracie a respektování lidských práv a svobod.⁸⁴ Schopnost členských států ES realizovat připravovaný koncept však byla právě během jugoslávské krize zpochybněna, protože ES v krizi nedokázala vystupovat jednotně, formulovat společnou strategii a dohodnout se na prostředcích k jejímu řešení.

Během války v Bosně pokračovalo angažmá ES respektive EU přímou spoluprací s OSN. Mírové konference byly vedeny pod společným předsednictvím ES/EU a Spojených národů, evropské státy byly hlavními poskytovateli jednotek do mírových misí. Samostatné zapojení EU se týkalo pouze poskytování humanitární pomoci.⁸⁵ Po ukončení válek v Chorvatsku a v Bosně na sklonku roku 1995 se EU snažila v regionu znovu angažovat. Především poskytovala postiženým oblastem finanční pomoc.⁸⁶ Prevence konfliktů, která byla jedním z deklarovaných cílů SBZP, ale na Balkáně zajištěna nebyla. To se plně projevilo v letech 1998 a 1999 v Kosovu a v roce 2001 v Makedonii.

Jako hlavní důvod neschopnosti ES/EU efektivně reagovat na jugoslávskou krizi uvádí Karen E. Smith, že ES na začátku devadesátých let neměla k účinnému zásahu potřebné

---

⁸² Karen E. Smith, *European Union Foreign Policy in a changing world* (Cambridge: Polity Press, 2003), 155.

⁸³ Philip H. Gordon, „Europe’s Uncommon Foreign Policy,“ *International Security* 22, no. 3 (1997-1998): 85.

⁸⁴ Ministerstvo zahraničí České republiky, „Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie (SZBP EU),“ <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=9865&idj=1&amb=1&ikony=&trid=1&prsl=&poccl>.

⁸⁵ Dienstbier et al., *Stabilita Balkánu a Evropská unie*, 27.

⁸⁶ Filip Tesař, „EU-35: dojde k rozšíření na Balkán?“ *Mezinárodní politika* 30, no. 11 (2006): 4.

nástroje. Ty začala budovat teprve po přijetí Maastrichtské smlouvy a musela se je naučit používat. Úspěšné prevenci konfliktů mělo podle Smithové předcházet formulování společné zahraniční politiky.⁸⁷ Philip H. Gordon je však ke koncepci SBZP skeptičtější. V roce 1997 napsal, že „navzdory ambiciózní rétorice evropských smluv, analýzám (či víře) odborníků i navzdory některým teoriím evropské integrace jsou šance na jednotnou a efektivní evropskou zahraniční politiku slabé a nejspíš takové i zůstanou.“⁸⁸ Podle Gordona je Evropská unie schopná velmi efektivně působit ekonomickými nástroji, jako jsou například hospodářské sankce nebo finanční pomoc, ale v politické a vojenské rovině zůstává daleko za svými možnostmi a je závislá na USA.⁸⁹

---

⁸⁷ Smith, *European Union Foreign Policy in a changing world*, 154-155.

⁸⁸ Gordon, „Europe’s Uncommon Foreign Policy,“ 75-76.

⁸⁹ Gordon, „Europe’s Uncommon Foreign Policy,“ 76.

4. Zapojení Spojených států a Severoatlantické aliance

Spojené státy se začaly v jugoslávské krizi postupně angažovat až po vypuknutí války v Bosně na jaře 1992. Administrativa prezidenta Bushe považovala krizi za evropský problém, který nebyl pro Spojené státy stěžejní. Naopak pro administrativu Billa Clintona jugoslávská krize představovala zásadní zahraničněpolitické téma.

Od roku 1993 se na Balkáně aktivně zapojila Severoatlantická aliance. Tato intervence znamenala pro NATO zkoušku nové role vytyčené po skončení studené války. Aliance byla založena na konci čtyřicátých let, aby čelila možnému útoku východního bloku a toto nebezpečí s pádem železné opony pominulo. Novým cílem NATO se stalo vytváření stability a zajišťování míru ve světě. Přes neutichající rozpory mezi členskými státy získaly nakonec USA pod Clintovým vedením hlavní slovo v určování jugoslávské politiky.

4.1. Chronologie angažmá USA a NATO v jugoslávské krizi

Již v listopadu 1990 varovala CIA Bushovu administrativu, že by v Jugoslávii mohl vypuknout rozsáhlý ozbrojený konflikt.⁹⁰ Spojené státy však zůstaly v souvislosti s problémem na Balkáně pasivní až do doby, kdy se státy ES rozhodly uznat nezávislost Slovinska a Chorvatska. Tehdy USA začaly neléhat, aby byla mezinárodně uznána také Bosna a Hercegovina, k čemuž došlo 7. dubna 1992.

Severoatlantická aliance přijala během roku 1992 usnesení, že se bude na Balkáně vojensky angažovat, pokud ji pověří KBSE nebo Rada bezpečnosti OSN.⁹¹ Jednotky NATO měly během jugoslávské krize zejména kontrolovat plnění rezolucí Rady bezpečnosti a podporovat jednotky mírových misí Spojených národů. Od roku 1993 vykonávala Aliance v Jugoslávii dvě dlouhodobé operace: Operace Ostražitá stráž (*Sharp Guard*) začala v červnu. Šlo o společnou monitorovací misi NATO a Západoevropské unie (ZEU), která nahradila

---

⁹⁰ Pirjevec, *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*, 496.

⁹¹ Na summitu Severoatlantické rady v Oslu v červnu 1992 bylo nejdříve dohodnuto, že se NATO na Balkáně vojensky zapojí v případě pověření ze strany KBSE. Aktivity této organizace však neměly na vývoj jugoslávského konfliktu výraznější dopad, proto nejsou kvůli omezenému rozsahu této práce zmiňovány. Důležitější bylo pověření ze strany Rady bezpečnosti OSN. Srov. Dienstbier et al., *Stabilita Balkánu a Evropská unie*, 52.

předchozí mise obou organizací probíhající v Jaderském moři od léta 1992.⁹² V rámci *Sharp Guard* dohlížely námořní síly obou organizací na dodržování sankcí OSN až do podzimu 1996.⁹³ Druhá operace Odepřený let (*Deny Flight*) zajišťovala monitorování bezletové zóny nad Bosnou a Hercegovinou a sloužila k ochraně jednotek mírových misí Ochranná síla (*United Nations Protection Force, UNPROFOR*).⁹⁴

Jednotky Spojených států, Francie a Nizozemí začaly monitorovat letecký prostor Bosny a Hercegoviny již na podzim 1992 poté, co zde Rada bezpečnosti OSN vyhlásila zákaz vojenských letů. Protože docházelo k neustálému porušování tohoto zákazu, vydala Rada bezpečnosti v březnu následujícího roku rezoluci, která nad Bosnou a Hercegovinou ustavila bezletovou zónu a dala jednotkám NATO mandát nerespektování rezoluce sankcionovat.⁹⁵ Od srpna 1993 se Aliance zejména v souvislosti s obléháním Sarajeva připravovala na možnost leteckých úderů. Po masakru na tržišti Markale v únoru 1994 vyhlásilo NATO ultimátum bosenským Srbům, kteří byli z útoku obviněni. Ultimátem bylo dosaženo stažení těžkých zbraní ze Sarajeva a z okruhu dvaceti kilometrů kolem něj.⁹⁶

Na konci února 1994 se podařilo Spojeným státům zprostředkovat příměří mezi Chorvaty a Muslimy v Bosně. Situace v oblastech, kde působili Srbové, se však v průběhu roku 1994 vymkla kontrole OSN i NATO. Na jaře a v létě boje nepřinesly žádnou teritoriální ani diplomatickou změnu a na podzim se situace ještě zhoršila.⁹⁷ Jednotky UNPROFOR požádaly NATO o ochranu poprvé na jaře 1994, když se staly terčem útoků v Bihaći a Goražde. V Goražde NATO reagovalo bombardováním cílů, které určilo vedení UNPROFOR. Šlo o první letecké údery v rámci operace *Deny Flight*. V listopadu 1994 byla tato operace rozšířena do Chorvatska, kde bylo bombardováno například letiště v Udbině, odkud byly vedeny srbské útoky do oblasti Bihać.⁹⁸

---

⁹² ZEU byla pro evropské státy další alternativou, jak se vojensky angažovat v Jugoslávii. Činnost ZEU však byla zastíněna zapojením jejích členských států na půdě ES, NATO a OSN, proto není z důvodu omezeného rozsahu této práce sledována.

⁹³ NATO Regional Headquarters Allied Forces Southern Europe. „AFSOUTH Fact Sheets : Operation Sharp Guard.“ NATO. <http://www.afsouth.nato.int/operations/SharpGuard/SharpGuardFactSheet.htm>.

⁹⁴ Jiří Fidler and Petr Mareš, *Dějiny NATO* (Praha: Paseka, 1997), 220.

⁹⁵ NATO Regional Headquarters Allied Forces Southern Europe. „AFSOUTH Fact Sheets : Operation Deny Flight.“ NATO. <http://www.afsouth.nato.int/operations/DenyFlight/DenyFlightFactSheet.htm>.

⁹⁶ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 145.

⁹⁷ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 153.

⁹⁸ NATO Regional Headquarters Allied Forces Southern Europe. „AFSOUTH Fact Sheets : Operation Deny Flight.“

V srpnu 1995 zmocnila Rada bezpečnosti NATO, aby odpovědělo nálety v případě, že by bylo na některou z bezpečných zón zaútočeno těžkými zbraněmi. Kromě již zmíněného Sarajeva, Goražde a Bihaće byly bezpečné zóny vyhlášeny ve městech Srebrenica, Žepa a Tuzla.⁹⁹ Na druhý útok na tržiště Markale reagovala Aliance 30. srpna 1995 operací Rozhodná síla (*Deliberate Force*). Rozsáhlé letecké údery na pozice bosenských Srbů především v okolí Sarajeva trvaly až do 20. září a donutily bosenské Srby přistoupit na příměří s Chorvaty a Muslimy.¹⁰⁰ Spojené státy se tak zhruba od poloviny roku 1994 staly ústředním aktérem v jugoslávské krizi. Z iniciativy USA vznikla v dubnu 1994 tzv. kontaktní skupina, pod jejímž vedením bylo na konci roku 1995 dosaženo mírové dohody v Daytonu.¹⁰¹

4.2. Analýza nejdůležitějších momentů angažmá USA

Spojené státy pod vedením prezidenta George Bushe staršího podporovaly zachování integrity Jugoslávie a kritizovaly státy ES, které v druhé polovině roku 1991 změnily svůj postoj a rozhodly se uznat nezávislost Slovinska a Chorvatska.¹⁰² Bushova administrativa zastávala názor, že uznání mělo být odloženo, dokud OSN nenalezne pro krizi diplomatické řešení.¹⁰³ Kromě této kritiky byly Spojené státy během roku 1991 v jugoslávské otázce pasivní. Problémy na Balkáně nebyly nepovažovány za ohrožení amerických strategických zájmů a region neměl pro USA ani ekonomický význam.¹⁰⁴ Západní Balkán nepatřil mezi oblasti, ve kterých by Spojené státy měly zájem zasahovat do místního vývoje, jako tomu bylo v oblasti Perského zálivu, kde v roce 1990 spolu s dalšími spojenci intervenovaly proti irácké okupaci Kuvajtu. Americká veřejnost i političtí představitelé chápali jugoslávskou krizi jako vnitřní problém jednoho evropského státu, který by měla být schopná samostatně vyřešit ES a evropské státy se s touto americkou interpretací zpočátku ztotožňovaly. Toto vnímání se

---

⁹⁹ Informační centrum o NATO. „Příručka NATO: Úloha NATO při zachování míru.“ Informační centrum o NATO. http://www.nato.cz/prirucka/prirucka_14.html.

¹⁰⁰ John R. Lampe, *Yugoslavia as History: Twice There was a Country* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 380.

¹⁰¹ Činnost kontaktní skupiny a cesta k daytonské dohodě je mapována v kapitole 5.

¹⁰² Woodward, *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*, 160.

¹⁰³ Bert, *United States' Policy in Bosnia, 1991-95*, 90-91, 137-138.

¹⁰⁴ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 90.

změnilo teprve v souvislosti s otázkou nezávislosti Bosny a Hercegoviny a následující válkou, která se vyvinula v humanitární katastrofu.¹⁰⁵

Podle amerického ministra zahraničí Jamese Bakera měla Evropa navázat diplomatické styky najednou se všemi republikami, které usilovaly o nezávislost. Před selektivním uznáním Slovinska a Chorvatska varoval především velvyslanec USA v Jugoslávii Warren Zimmermann. Podle zpráv, které překládal americké vládě, mělo jednání Evropy dostat Bosnu do situace, kdy nebude možné zabránit válce.¹⁰⁶ Na jaře 1992 tedy Spojené státy naléhaly na členy ES, aby Bosnu a Hercegovinu uznaly co nejdříve a to i přesto, že se nepodařilo prosadit žádný plán jejich budoucího vnitřního uspořádání. Paradoxní je, že zkrachování Cutileirova plánu bývá někdy vyčítáno právě Zimmermannovi. Před podpisem mírového návrhu totiž Zimmermann navštívil Sarajevo a jednal s Izetbegovićem, který posléze plán zamítl. Zimmermann odmítal jakýkoliv podíl na zkrachování mírových iniciativ ES, ale co přesně bylo obsahem jeho rozhovorů s Izetbegovićem, se již zřejmě nezjistí.¹⁰⁷

Spojené státy prosadily uznání nezávislosti Bosny a Hercegoviny v březnu 1992. USA a členské státy ES uzavřely dohodu, že společně naváží diplomatické styky s Bosnou, což se stalo 6. a 7. dubna 1992. Spojené státy se dále zavázaly uznat také Slovinsko a Chorvatsko. Přestože mezinárodní společenství pod vedením amerických představitelů rozhodlo o nezávislosti Bosny a Hercegoviny, aniž bylo dosaženo dohody o jejím vnitřním uspořádání, nebylo připraveno na další vystupňování jugoslávské krize.¹⁰⁸ Navzdory tomu, že Bushova administrativa byla informována o rizicích spojených s tímto krokem, nepočítala s dalším aktivním angažmá v regionu. Předchozí omezený zájem amerických politiků a složitost probíhajícího konfliktu způsobily, že Spojené státy nebyly připraveny reagovat na narůstající krizi a podobně jako ES neměly koncepci, kterou by chtěly na Balkáně uskutečnit.¹⁰⁹

V prezidentské kampani během roku 1992 poukazoval Bill Clinton právě na nedostatečné zapojení Spojených států na Balkáně. Během kampaně vzkázal, že by se Spojené státy měly připravit na vojenský zásah a snažit se získat mandát OSN k jeho uskutečnění.¹¹⁰ Kromě jugoslávského problému však byly zahraničněpolitické otázky silnou

---

¹⁰⁵ Bert, *United States' Policy in Bosnia, 1991-95*, 78.

¹⁰⁶ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 98, 100.

¹⁰⁷ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 111-116.

¹⁰⁸ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 124-126.

¹⁰⁹ Bert, *United States' Policy in Bosnia, 1991-95*, 127.

¹¹⁰ Joyce P. Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance* (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2002), 31.

stránkou znovu kandidujícího George Bushe, který připomínal úspěchy dosažené ve svém končícím funkčním období, především ukončení studené války a intervenci v Perském zálivu. Americké prezidentské volby v roce 1992 ale zahraniční politika nerozhodovala. Jejich hlavním tématem byla ekonomická recese a s ní spojené domácí problémy. Z voleb vyšel vítězně Bill Clinton, protože veřejnost nejvíce slyšela na jeho návrhy ekonomických opatření.

Nový prezident Clinton podporoval zpočátku podobně jako Bush snahu zajistit na Balkáně mír diplomatickou cestou. Po volbách se soustředil především na americké ekonomické problémy. Navíc musel brzy po nástupu do funkce čelit vojenským neúspěchům v Somálsku a na Haiti, proto se nové americké vojenské intervence s nejistým výsledkem spíše obával.¹¹¹ Clintonova administrativa si byla vědoma rizika ztráty popularity, pokud by vojenské nasazení v Jugoslávii nebylo rychlé, účinné a bez obětí na životech.¹¹² Během let 1993 a 1994 se ale situace v Bosně vyhrotila, angažmá OSN nepřinášelo ani s podporou NATO pozitivní výsledky, a proto Spojené státy začaly postupně prosazovat tvrdší linii v pokusech o řešení krize.¹¹³

4.3. Nová role Severoatlantické aliance

NATO připravovalo na začátku devadesátých let svou kompletní reorganizaci odpovídající podmínkám po skončení studené války. Novou strategickou koncepci schválilo na římském summitu v listopadu 1991, právě když vrcholily boje v Chorvatsku. Základním principem, na kterém měla Aliance fungovat, zůstávala nadále kolektivní obrana. V souvislosti s definicí nových hrozeb byla ale mezi její cíle zařazena také prevence konfliktů a zajišťování míru. Tyto cíle předpokládaly angažmá „out-of-area“, tedy mimo území NATO.¹¹⁴ Podle Joyce P. Kaufmana však strategický koncept nebyl a v mnoha ohledech ani nemohl být okamžitě uplatňován v krizích, kterým Aliance čelila na začátku devadesátých let.¹¹⁵ Nepřípravenost aplikovat tento koncept dokazuje právě případ jugoslávské krize.

---

¹¹¹ Více o americkém vojenském neúspěchu v Somálsku a na Haiti například viz Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*, 30-32.

¹¹² Bert, *United States' Policy in Bosnia, 1991-95*, 90-91, 130.

¹¹³ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 142, 145.

¹¹⁴ Fidler and Mareš, *Dějiny NATO*, 217.

¹¹⁵ Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*, 27.

Členské státy se na přístupu k ní nemohly shodnout od roku 1991 v podstatě až do poloviny roku 1995.

Teprve dva měsíce po vypuknutí války v Bosně se NATO rozhodlo nabídnout vojenskou podporu KBSE a OSN. Jednotky byly nasazovány podle tzv. zásady dvojího klíče. Kromě Aliance musel se zásahem souhlasit i zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN v Jugoslávii, kterým byl v roce 1993 Thorvald Stoltenberg a od roku 1994 Yasushi Akashi. Tato účast NATO ale situaci v bývalé Jugoslávii nevyřešila. Otázka dalšího postupu přinesla opět rozkol nejen mezi Spojené státy a Evropu, ale i mezi samotné evropské členské státy. Během roku 1994 navrhovaly USA rázně zakročit proti bosenským Srbům. Strategie „přerušení a úderu“ (*lift and strike*) spočívala ve zmírnění zbrojního embarga a současně v zahájení leteckých úderů na pozice bosenských Srbů. Takového postupu se ale obávaly země, jejichž vojáci se zapojili do mise UNPROFOR (zejména Francie, Velká Británie, Nizozemí, Španělsko a Kanada) a mohli se stát terčem odvetné akce, kterou by útok Aliance vyprovokoval.¹¹⁶

Po masakru v Srebrenici v červenci 1995, který otřásl světovou veřejností, dostalo NATO od Rady bezpečnosti OSN mandát k operaci *Deliberate Force*. Pokud by se některá z bezpečných zón dostala pod útok těžkých zbraní, bylo NATO Radou bezpečnosti OSN zmocněno k leteckým úderům již bez nutnosti souhlasu zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN v Jugoslávii. Posledním podnětem k zahájení operace byl druhý masakr na tržišti Markale koncem srpna 1995. Přestože se členské státy po událostech z července a srpna 1995 shodly na nutnosti tvrdšího postupu, konkrétní průběh operace *Deliberate Force* jednotně nepodporovaly. Například zástupci Španělska, Kanady a Řecka interpretovali letecké útoky jako neoprávněné vystupňování konfliktu.¹¹⁷ Proti byl i generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí, který upozorňoval amerického ministra zahraničí Warrena Christophera, že Srbové pravděpodobně nenesli odpovědnost za srpnový útok na tržiště Markala. Vyšetřování UNPROFOR viníka nedokázalo určit, ale NATO přesto využilo události jako záminky k bombardování srbských pozic.¹¹⁸

Ryan C. Hendrickson tvrdí, že i přes neshody, které ohledně operace *Deliberate Force* panují, právě ona nejvíce posunula transformaci Aliance po studené válce. Jelikož tato operace otevřela cestu k jednáním v Daytonu a k uzavření konečného příměří, byla podle

---

¹¹⁶ Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*, 113.

¹¹⁷ Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*, 122.

¹¹⁸ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 166.

Hendricksona úspěchem a potvrzením schopnosti NATO naplnit novou roli, kterou si v Římě v roce 1991 vytyčilo.¹¹⁹ Na druhou stranu, zapojení Aliance na Balkáně může být hodnoceno jako sled váhavých reakcí na vývoj konfliktu bez pochopení jeho příčin a bez dlouhodobější koncepce jeho řešení.¹²⁰ Operaci *Deliberate Force* je tedy možné interpretovat také jako poslední „nouzovou“ možnost NATO zastavit konflikt, protože neschopnost členských států shodnout se na dlouhodobém koncepčním řešení znemožnila nalezení politického východiska.

---

¹¹⁹ Ryan C. Hendrickson, „Crossing the Rubicon,“ *NATO review*, no. 3. (2005), <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/english/history.html> (accessed December 3, 2008).

¹²⁰ Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*, 126.

5. Angažmá Organizace spojených národů a cesta k daytonské dohodě

Zpočátku se Organizace spojených národů do jugoslávské krize nevměšovala a nechávala volné ruce ES. Jedinou reakcí OSN v roce 1991 bylo uvalení zbrojního embarga na Jugoslávii. V následujícím roce vyslalo do oblasti misi UNPROFOR. Do jednání o mírových plánech se OSN zapojila až po neúspěšných jednáních ES, ale ani plány Mezinárodní konference o bývalé Jugoslávii neuspěly. Boje se podařilo zastavit až na konci roku 1995 po vojenské intervenci NATO a vyjednávání tzv. kontaktní skupiny, která vznikla v dubnu 1994 za účelem vyřešení jugoslávské krize. Podle Františka Šulce angažmá OSN zklamalo, protože organizace mohla jednat pouze v rámci kompromisů dosažených v Radě bezpečnosti. Vzhledem k tomu, že se názory jejích členů na řešení jugoslávské krize dosti lišily, bylo zapojení OSN v jugoslávské krizi neefektivní.¹²¹

5.1. Chronologie angažmá OSN v jugoslávské krizi

Rada bezpečnosti OSN 25. září 1991 konstatovala, že krize na Balkáně představuje hrozbu pro bezpečnost a mír ve světě a uvalila na Jugoslávii zbrojní embargo. Vyjednávání o řešení krize Rada bezpečnosti zpočátku přenechávala ES.¹²² Příměří v Chorvatsku se přesto podařilo zprostředkovat až na konci listopadu Cyrusu Vanceovi, který v Jugoslávii působil jako zvláštní zmocněnec generálního tajemníka OSN Javierera Pereze de Cuellar. Rada bezpečnosti vyslala v únoru 1992 na Vanceovo doporučení do Chorvatska mírovou misi.¹²³ Milošević, který během podzimu 1991 znemožnil přijetí Cutileirova mírového plánu, souhlasil se zprostředkováním příměří OSN i s vysláním mírové mise. Podle Burga Milošević předpokládal, že přítomnost jednotek OSN zakonzervuje tehdejší stav v Chorvatsku, kdy Srbové kontrolovali zhruba třetinu území. Tento odhad se ale nakonec nevyplnil. Vzhledem

---

¹²¹ František Šulc, „Mír s OSN, nebo bez ní?“ *Mezinárodní politika* 29, no. 9 (2005): 13.

¹²² UN Security Council, *Resolution 713 (1991)*, <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/49/IMG/NR059649.pdf?OpenElement>; UN Security Council, *Resolution 757 (1992)*, <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/011/16/IMG/NR001116.pdf?OpenElement>.

¹²³ Dienstbier et al., *Stabilita Balkánu a Evropská unie*, 153; UN Security Council, *Resolution 743 (1992)*, <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/011/02/IMG/NR001102.pdf?OpenElement>.

k vývoji války v Bosně se Milošević postupně distancoval od myšlenky vytvoření velkého Srbska a bez další podpory ze Svazové republiky Jugoslávie podleli Srbové v Chorvatsku poměrně snadno pozdějším ofenzivám chorvatské armády.¹²⁴

Butrus Butrus-Ghálí nahradil 1. ledna 1992 Javierera Pereze de Cuellar ve funkci generálního tajemníka. Do války v Bosně a Hercegovině se OSN poprvé zapojila na konci května 1992 po bombovém útoku v centru Sarajeva, který zasáhl frontu lidí čekajících na chléb. Z útoku byli obviněni Srbové. Rada bezpečnosti poté uvalila hospodářské sankce na Svazovou republiku Jugoslávie s odůvodněním, že její vedení napomáhá útokům na muslimské obyvatelstvo v Bosně.¹²⁵ V září pak Rada bezpečnosti pozastavila členství SRJ v OSN.¹²⁶ Slovinsko, Chorvatsko a Bosna a Hercegovina naopak byly členy Spojených národů již od května 1992. Vstup Makedonie se o rok zdržel kvůli protestu Řecka.¹²⁷

Pod patronací OSN a ES probíhala od konce srpna 1992 střídavě v Londýně, v Ženevě a v Haagu Mezinárodní konference o bývalé Jugoslávii (*International Conference on former Yugoslavia*, ICFY). Konferenci předsedali za OSN Cyrus Vance a za ES David Owen, kteří v lednu 1993 představili návrh mírového plánu. Plán Vance-Owen nebyl přijat, stejně jako další návrh ICFY, plán Owen-Stoltenberg ze září 1993.¹²⁸ Během roku 1993 se OSN v oblasti bývalé Jugoslávie zapojovala stále více. Na začátku května bylo v Bosně vyhlášeno šest již zmiňovaných bezpečných zón.¹²⁹ V této době také vznikl také Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (*International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, ICTY). Od roku 1993 OSN aktivně spolupracovala se Severoatlantickou aliancí.¹³⁰

V dubnu 1994 vznikla za účelem vyřešit jugoslávskou krizi kontaktní skupina. Jejími členy byli ministři zahraničí Spojených států, Velké Británie, Francie, Německa a Ruska, evropský komisař pro vnější vztahy a předsedové ICFY. Kontaktní skupina vypracovala plán pro uspořádání Bosny a Hercegoviny, který byl na podzim 1995 v mírně pozměněné podobě

---

¹²⁴ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 91.

¹²⁵ Svazová republika Jugoslávie byla vyhlášena 27. dubna 1992. Zahrnovala Srbsko a Černou Horu, tedy území SFRJ kromě čtyř republik, které vyhlásily nezávislost. Srov. Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 132.

¹²⁶ UN Security Council, *Resolution 777 (1992)*, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/451/57/IMG/N9245157.pdf?OpenElement>.

¹²⁷ Více o řecké politice ve vztahu k Makedonii například viz Šmíd, *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*; Pavel Hradečný et al., *Dějiny Řecka* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007).

¹²⁸ Podrobněji viz kapitola 5.2.1. Více viz Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 273.

¹²⁹ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 149.

¹³⁰ Viz kapitola 4.1.

přiját všemi stranami konfliktu.¹³¹ OSN na popud kontaktní skupiny navíc v říjnu 1994 zmírnila sankce proti Jugoslávii.¹³²

Na podzim 1994 ztratily OSN i NATO kontrolu nad situací v Bosně, kde Muslimové a Chorvati bojovali proti Srbům na několika frontách zároveň.¹³³ V prosinci se sice podařilo bývalému prezidentovi USA Jimmymu Carterovi zprostředkovat příměří, ale to vydrželo pouze jara 1995.¹³⁴ Během léta podnikly bosenskosrbské jednotky útoky na bezpečné zóny OSN. K největší tragédii došlo v červenci 1995 ve Srebrenici, kde bylo zabito více než sedm tisíc muslimských mužů. Po tomto masakru byli Radovan Karadžić a Ratko Mladić obviněni Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii ze zločinů proti lidskosti a z genocidy.

Úspěšná letní ofenziva chorvatské a bosenské armády spolu s operací NATO *Deliberate Force* umožnily americkému diplomatovi Richardu Holbrookovi zprostředkovat konečné příměří v Bosně a Hercegovině a v Chorvatsku. Mírová dohoda byla přijata po jednáních v Daytonu, kterých se účastnili zástupci členských států kontaktní skupiny, Milošević, Tudjman a Izetbegović. Všeobecná rámcová smlouva pro mír v Bosně a Hercegovině (dále daytonská dohoda) byla uzavřena 21. listopadu 1995 a k jejímu podpisu došlo 14. prosince v Paříži.

5.2. Analýza nejdůležitějších momentů angažmá OSN

5.2.1. Návrhy mírových plánů ICFY

Prvním výsledkem práce ICFY byl tzv. plán Vance-Owen z ledna 1993. Podle plánu mělo v čele Bosny a Hercegoviny stát devítičlenné předsednictvo. Bosna měla být rozdělena na deset samosprávných oblastí vymezených podle etnického principu, jejichž hranice by přibližně odpovídaly situaci před vypuknutím bojů. Hlavní město Sarajevo mělo mít etnicky smíšenou správu.¹³⁵ Představitelé bosenských Srbů a Chorvatů v této době usilovali

---

¹³¹ Olivier Ramsbotham and Tom Woodhouse, *Encyclopedia od international peacekeeping operations* (Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999), 277.

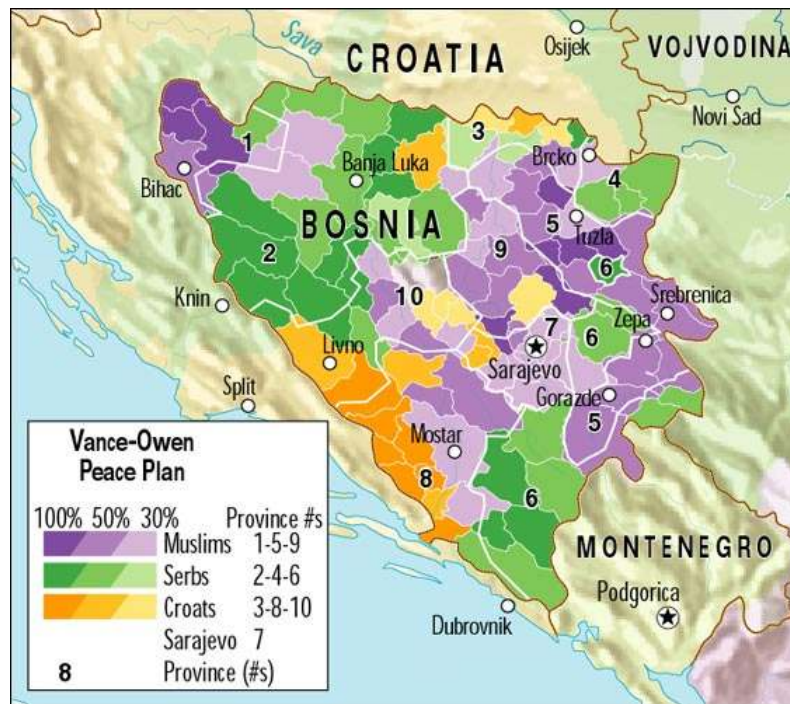
¹³² UN Security Council, *Resolution 943 (1994)*, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/372/78/PDF/N9437278.pdf?OpenElement>.

¹³³ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 153.

¹³⁴ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 286.

¹³⁵ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 273-274.

o maximální stupeň samosprávy etnicky vymezených celků. Izetbegović byl proti takovému rozdělení moci, protože se obával úplného rozpadu Bosny a Hercegoviny. Poté, co byla mapa správních celků doprovázející návrh mírového plánu představena aktérům, začalo období chorvatsko-muslimských bojů. Chorvatské a muslimské jednotky zahájily obsazování území, která byla v plánu vymezena jako „jejich“ kantony.¹³⁶ Plán Vance a Owena ale přijat nebyl; v květnu 1993 ho odmítli bosenští Srbové.

Příloha č.2: Etnická struktura Bosny a Hercegoviny a návrh plánu Vance-Owen z ledna 1993.

Legenda: Mírový plán Vance-Owen. fialová - muslimské provincie (čísla 1,5,9); zelená - srbské provincie (čísla 2,4,6); žlutá - chorvatské provincie (čísla 3,8,10); provincie Sarajevo (číslo 7).

Zdroj: Radha Kumar and David Pacheco, „Bosnia's Failed Peace Plans“, *Partition Conflicts & Peace Processes* 2007), http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/peace_process/05_05_02.

Na jaře 1993 nahradil dosavadního předsedu ICFY Cyruse Vance norský ministr zahraničí Thorvald Stoltenberg. Podle Ladislava Hladkého tzv. plán Owen-Stoltenberg „v podstatě akceptoval srbsko-chorvatskou ideu etnického a politického rozdělení Bosny a Hercegoviny“, protože navrhoval uspořádat stát jako volnou unii tří republik s právem na

¹³⁶ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 134.

secesi. Plán počítal s vytvořením koridorů, které by propojovaly muslimské enklávy na východě Bosny. Sarajevo mělo být pod správou OSN.

Plán Owen-Stoltenberg byl v podstatě návratem ke Cutileirově návrhu a stejně jako on zkrachoval na přesném teritoriálním vymezení jednotek. Plán tentokrát odmítli Muslimové, protože by jeho přijetí znamenalo faktické uznání „etnického vyhnání“ z ostatních částí Bosny a Hercegoviny. Na konci roku 1993 byl plán modifikován tak, že muslimské části bylo připsáno o 3 % více území. Ani poté ale neuspěl.¹³⁷

Příloha č.3: Návrh plánu Owen-Stoltenberg ze září 1993.

Legenda: Mírový plán na unii tří republik. fialová - většinově muslimská republika; zelená - většinově srbská republika; žlutá - většinově chorvatská republika; bílá - Sarajevo (OSN), součást většinově muslimské republiky.

Zdroj: Radha Kumar and David Pacheco, „Bosnia's Failed Peace Plans“, *Partition Conflicts & Peace Processes* 2007), http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/peace_process/05_05_02.

5.2.2. Mírové mise OSN

Mise UNPROFOR byla Organizací spojených národů zřízena k udržování míru a poskytování humanitární pomoci. Podle Toma Gallaghera nebylo vzhledem k rozsahu a charakteru jugoslávské krize vyslání UNPROFOR přiměřené, protože měla příliš slabý

¹³⁷ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 276-277.

mandát a nedostatečné prostředky. Zejména generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí a představitelé Francie a Velké Británie byli proti tomu, aby UNPROFOR používala k výkonu svého mandátu sílu.¹³⁸ Na druhou stranu nebyla mise pouhým vyjednáváním schopná dosáhnout cílů, které Rada bezpečnosti určila.

Jednotky UNPROFOR I byly rozmístěny v Chorvatsku v tzv. chráněných zónách OSN (*United Nations protected areas*), které se nacházely v Krajině a v západní a východní Slavonii. V těchto regionech docházelo k nejintenzivnějším střetům mezi Chorvaty a Srby. UNPROFOR I měla demilitarizovat oblasti, chránit místní obyvatelstvo, usnadnit návrat uprchlíků a zajistit bezpečné podmínky pro poskytování humanitární pomoci. Kompletní mise byla v chráněných zónách rozmístěna na konci června 1992, tedy až čtyři měsíce po vydání příslušné rezoluce Rady bezpečnosti. Mandát mise byl navíc rozšiřován o další úkoly a teritoria, přestože počet vojáků byl navyšován jen minimálně.¹³⁹ UNPROFOR I měla od léta 1992 monitorovat kromě chráněných zón také tzv. růžové zóny (*pink zones*), oblasti s vyšším podílem srbského obyvatelstva, které sousedily s chráněnými zónami.¹⁴⁰ Jednotky OSN nicméně nedokázaly zabránit pokračujícímu vytlačování Chorvatů z chráněných zón. Nepodařilo se jim zóny demilitarizovat ani udržet příměří. JLA sice oblasti postupně opouštěla, ale své zbraně předávala srbským paramilitaristickým jednotkám. UNPROFOR I tedy nedokázala naplnit veškeré cíle, avšak odchod jednotek OSN by zřejmě býval byl situaci ještě zhoršil.¹⁴¹

Působnost UNPROFOR byla ještě v roce 1992 rozšířena také na Bosnu a Hercegovinu. Prvním úkolem UNPROFOR II bylo zajistit bezpečnost Sarajeva a blízkého letiště, aby mohla být do země dopravována humanitární pomoc.¹⁴² Zástupci členských států v Radě bezpečnosti a generální tajemník OSN se však neshodovali na tom, jakou roli by měla UNPROFOR dále hrát. Butrus Butrus-Ghálí nesouhlasil s rozšiřováním mandátu mise. Upozorňoval, že podle běžných principů angažmá OSN, tedy bez použití síly, byly některé cíle v Bosně těžko splnitelné. Když Rada bezpečnosti mandát UNPROFOR II přesto rozšířila, generální tajemník nebyl ochoten od tradičních principů OSN ustoupit.^{143 144}

---

¹³⁸ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 214.

¹³⁹ Ramsbotham and Woodhouse, *Encyclopedia od international peacekeeping operations*, 278.

¹⁴⁰ UN Department of Public Information, „UNPROFOR: Profile“. United Nations. http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unprof_b.htm.

¹⁴¹ Ramsbotham and Woodhouse, *Encyclopedia od international peacekeeping operations*, 279-280.

¹⁴² Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 132.

¹⁴³ Ramsbotham and Woodhouse, *Encyclopedia od international peacekeeping operations*, 279-282.

Spory vedení OSN měly pro Bosnu a Hercegovinu negativní důsledky. Během roku 1993 se bezpečnostní situace především v muslimských enklávách zhoršila. Umocnil ji mimo jiné dlouhodobý problém s poskytováním humanitární pomoci. Tyto okolnosti vedly Radu bezpečnosti k vyhlášení šesti bezpečných zón, kde měly jednotky UNPROFOR II zabránit útokům na místní obyvatele a zajistit dodávky humanitární pomoci.¹⁴⁵ Bezpečné zóny ovšem chránil zhruba pětkrát nižší počet vojáků, než bylo k tomuto účelu navrženo. Útokům na bezpečné zóny se proto nepodařilo zabránit.¹⁴⁶ Jan Willem Honig a Norbert Both komentují politiku bezpečných zón OSN slovy, že mezinárodní společenství ani bosenský stát „neměly představu, k jakým problémům vytvoření ‚bezpečných zón‘ povede, a proto je také neuměly řešit.“ K zřejmě nejtragičtějšimu momentu války v Bosně, masakru muslimských mužů a chlapců ve Srebrenici, dodávají: „Tragédie Srebrenice spočívá v tom, že ‚spojené národy‘ tak dlouho řešily dilemata, do nichž se samy vmanévrovaly, až o osudu města nakonec rozhodli sami Srbové.“¹⁴⁷

V březnu 1995 došlo k restrukturalizaci misí UNPROFOR. V Chorvatsku byla UNPROFOR I nahrazena UNCRO (*United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia*). Poté, co chorvatská armáda v létě 1995 dostala zpět pod kontrolu většinu území, byly jednotky OSN postupně stahovány. UNCRO působila pouze ve východní Slavonii, která zůstala v rukou Srbů.¹⁴⁸ V Bosně a Hercegovině pokračovala mise UNPROFOR II až do prosince 1995. Po podpisu daytonské dohody byla ukončena také tato mise a na její místo nastoupily jednotky IFOR Severoatlantické aliance.¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ OSN vyslala jednotky UNPROFOR také do Makedonie. Jednalo se o preventivní misi (UNRPFOR III), která monitorovala hranici Makedonie s Albánií a Svazovou republikou Jugoslávie. Viz United Nations Security Council, *Resolution 795 (1992)*. <http://www.nato.int/IFOR/un/u921211a.htm>.

¹⁴⁵ UN Security Council, *Resolution 819 (1993)*, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/221/90/IMG/N9322190.pdf?OpenElement>; UN Security Council, *Resolution 836 (1993)*, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/330/21/IMG/N9333021.pdf?OpenElement>.

¹⁴⁶ Hlavní momenty krize bezpečných zón jsou zmíněny v kapitole 2, podrobněji viz například Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*.

¹⁴⁷ Jan W. Honig and Norbert Both, *Srebrenica: zpráva a válečném zločinu*, trans. Šimon Pellar (Praha: Mladá fronta, 2001), 23.

¹⁴⁸ Ramsbotham and Woodhouse, *Encyclopedia od international peacekeeping operations*, 60.

¹⁴⁹ Ramsbotham and Woodhouse, *Encyclopedia od international peacekeeping operations*, 284.

5.2.3. Role Ruska

Zapojení Ruska v jugoslávské krizi bylo spíše zdrženlivé, protože tento stát řešil v první polovině devadesátých let především své vnitřní problémy. Vzhledem k členství v Radě bezpečnosti OSN a v kontaktní skupině však Rusko v některých momentech výrazně ovlivňovalo jednání mezinárodního společenství, protože na rozdíl od dosud zmiňovaných aktérů stálo v jugoslávském konfliktu na straně Srbska.

V začátcích krize podporovalo Rusko Miloševiče zejména proto, že obhajoval jednotu Jugoslávie. Situace na Balkáně mohla v mnohém připomínat stav v SSSR a později v Ruské federaci, kde ruští představitelé také řešili problémy se separatistickými oblastmi. Za vlády Borise Jelcina přibyl další důvod k podpoře Srbska, a to obavy z rozšiřování vlivu NATO ve středovýchodní Evropě. Navíc v Rusku sílil vliv nacionalistů, kteří zdůrazňovali historické vazby a ideologickou blízkost Ruska a Srbska.¹⁵⁰ Rusko-srbská spolupráce bývá ovšem často přeceňována. V Rusku chyběly prostředky i politická vůle intervenovat kvůli obhajobě srbských zájmů. V Radě bezpečnosti OSN sice mohlo Rusko využívat možnosti veta ve prospěch srbských zájmů, ale téměř vždy hlasovalo souhlasně s ostatními členy.¹⁵¹ Pokud naopak Srbové nesouhlasili s ruskými návrhy, Rusové nebyli schopni přimět je jednáním ke spolupráci.¹⁵² Obě strany spolupracovaly, pouze dokud to pro ně bylo výhodné.

Ruská federace se angažovala v řešení jugoslávské krize především od roku 1993, kdy se také aktivněji zapojila Severoatlantická aliance. Ladislav Hladký označil toto zapojení za „radikální návrat Rusů do velké mezinárodní politiky“.¹⁵³ Na začátku roku 1994 sdělil prezident Boris Jelcin britskému premiérovi Johnu Majorovi při jeho návštěvě v Moskvě, že v oblasti bývalé Jugoslávie odsuzuje jakoukoliv akci bez ruské účasti.¹⁵⁴ Rusko například ostře protestovalo proti reakci NATO na již zmiňovaný masakr na tržišti Markale v Sarajevu v únoru 1994. Severoatlantická aliance tehdy hrozila bosenským Srbům leteckými údery, pokud se nestáhnou z pozic kolem Sarajeva.¹⁵⁵ Jelcin navrhl, aby v okolí Sarajeva po odchodu bosenskosrbských jednotek působili v rámci UNPROFOR ruští vojáci. Považoval pak za své diplomatické vítězství, když bosensští Srbové na ultimátum Aliance přistoupili. Avšak, podle

---

¹⁵⁰ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 215.

¹⁵¹ Mike Bowker, „The Wars in Yugoslavia: Russia and the International Community,“ *Europe-Asia studies* 50, no. 7 (1998): 1246.

¹⁵² Bowker, „The Wars in Yugoslavia: Russia and the International Community,“ 1245.

¹⁵³ Šesták et al., *Dějiny jihoslovanských zemí*, 636.

¹⁵⁴ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 142.

¹⁵⁵ Viz kapitola 4.1.

Toma Gallaghery, v této situaci šlo Rusům více o demonstraci svého vlivu než o řešení situace v Sarajevu.¹⁵⁶ Jak již bylo výše naznačeno, ruská podpora Srbsku byla spíše výsledkem pragmatických úvah politiků, kteří chtěli připomenout, že s ruským hlasem je v mezinárodní politice nutné počítat i po studené válce.

Rusko obecně podporovalo mírové návrhy z konferencí OSN včetně návrhu kontaktní skupiny a Jelcin společně s ministrem zahraničí Kozyrevem tlačili bosenské Srby k jeho přijetí.¹⁵⁷ Ruská účast byla vítána zejména státy, které nesouhlasily s tvrdšími postupy navrhovanými USA. Francie a především Velká Británie ocenily ruské odmítnutí zrušení zbrojního embarga v Jugoslávii a společně s Ruskem byly proti použití síly. Je tedy možné říci, že postoje ruských diplomatů sloužily některým dalším členům Rady bezpečnosti OSN a kontaktní skupiny jako „alibi“ a ušetřilo jim spory s USA.¹⁵⁸

5.3. Kontaktní skupina a cesta k daytonské dohodě

V červnu 1994 představila kontaktní skupina další návrh mírového plánu pro Bosnu a Hercegovinu. Plán byl vytvořen v době, kdy již Muslimové a Chorvati uzavřeli příměří a dohodu o vytvoření společné federace. Navrhoval rozdělit území Bosny a Hercegoviny v poměru 51:49 mezi muslimsko-chorvatskou federaci a srbskou jednotku. Pro Srby by přijetí plánu znamenalo opuštění asi 20 % území Bosny a Hercegoviny, které tehdy kontrolovali, ale které mělo podle mírového plánu spadat do muslimsko-chorvatské federace. Po ofenzivě chorvatské a bosenské armády v létě 1995 a operaci NATO *Deliberate Force* však byli bosensští Srbové donuceni se stáhnout.¹⁵⁹

Od srpna 1995 působil v Bosně a Hercegovině jako vyjednávač Richard Holbrook, náměstek ministra zahraničí USA. V říjnu se Holbrookovi podařilo zprostředkovat konečné příměří a dohodnout, že prezidenti Milošević, Tudjman a Izetbegović budou společně se zástupci kontaktní skupiny vyjednávat v USA o mírovém uspořádání regionu. Zájmy

---

¹⁵⁶ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 142.

¹⁵⁷ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 285. Podrobněji o plánu kontaktní skupiny viz následující podkapitola 5.3.

¹⁵⁸ Bowker, „The Wars in Yugoslavia: Russia and the International Community,“ 1246; Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 143.

¹⁵⁹ Radha Kumar and David Pacheco, „A Shaky Peace“, *Partition Conflicts & Peace Processes* (2007), http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/conflict/05_04_05.

bosenských Srbů měl zastupovat Milošević. Bosenskosrbští zástupci však do jednání nemohli zasahovat. Holbrook představil návrh mírového plánu znepráteleným stranám jako ultimátum. Milošević, Tudjman a Izetbegović neměli v Daytonu prostor ke kličkování a 21. listopadu více či méně z donucení dohodu přijali.¹⁶⁰ Paradoxním výsledkem angažmá mezinárodního společenství bylo, že garanty míru se stali Milošević a Tudjman, kteří sami nesli velký díl odpovědnosti za rozpoutání celého konfliktu.¹⁶¹

Příloha č.4: Stav sil v Bosně a Hercegovině v listopadu 1995 a daytonská dohoda.

Legenda: Přední linie, listopad 1995. zelenohnědá hranice - společná muslimsko-chorvatská ofensiva; černá tečka - daytonská dohoda, 1995.

Zdroj: Radha Kumar and David Pacheco, „Bosnia's Failed Peace Plans“, *Partition Conflicts & Peace Processes* (2007), http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/peace_process/05_05_04/.

Na základě daytonské dohody se Bosna a Hercegovina stala federací dvou politických jednotek s vysokým stupněm samosprávy, v jejímž čele od té doby stojí tříčlenné předsednictvo. Jedna část, Federace Bosna a Hercegovina, zahrnuje 51 % území státu. Pod druhou jednotku, Republiku srbskou, spadá 49 % území. V porovnání s původním plánem kontaktní skupiny z roku 1994 zachovala daytonská dohoda poměr rozdělení území mezi dva

¹⁶⁰ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 289.

¹⁶¹ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 216.

celky, ale mírně pozměnila vytyčení hranice. Problémovým bodem jednání byl statut regionu Brčko, kterým vedl koridor spojující bosenskou Krajinu se srbskou východní Bosnou. Region zůstal pod mezinárodní správou.¹⁶²

Nejdůležitějším výsledkem daytonských jednání bylo, že se v Bosně a Hercegovině konečně přestalo bojovat. Podle Filipa Tesaře „ukončení války nebylo ve skutečnosti až takovým problémem, jakmile byla porušena strategická rovnováha, což se stalo prostřednictvím leteckých úderů proti bosenskosrbské armádě“.¹⁶³ Po uzavření mírové smlouvy se ale Bosna bez další přítomnosti mezinárodního společenství neobešla. Jak již bylo zmíněno ve čtvrté kapitole, implementaci daytonské dohody měla na starost mise Severoatlantické aliance IFOR. Státy, které měly zájem se v Bosně dále angažovat, vytvořily v prosinci Radu pro naplnění mírové dohody (*Peace Implementation Council, PIC*) v čele se švédským diplomatem Carlem Bildtem.¹⁶⁴ V dalších letech se ukázalo, že implementace vojenské části daytonské dohody, tedy stažení vojenských jednotek a odzbrojení, byla mnohem snazší než civilní části. Zavedení a následné udržení funkčnosti státních institucí a administrativního členění podle daytonské dohody vyžaduje v Bosně a Hercegovině i dnes mezinárodní dohled. Odborníci však připomínají, že do budoucna bude stěžejní nechat zemi jednat samostatněji bez permanentního a všudypřítomného dohledu mezinárodního společenství.¹⁶⁵

5.4. Důsledky angažmá v jugoslávské krizi pro OSN

Po pádu železné opony se zdálo, že by se OSN mohla konečně stát funkčním mezinárodním fórem, které by bylo schopné řešit hrozby světové bezpečnosti, jak se předpokládalo při založení této organizace. Během studené války nebyla Rada bezpečnosti schopná přijímat důležitější rozhodnutí, protože stálí členové, zejména Spojené státy a Sovětský svaz, hojně využívali práva veta. V první polovině devadesátých let se změnila koncepce angažmá Spojených národů. Rada bezpečnosti pracovala efektivněji a v souvislosti s tím vzrostl rozsah aktivit OSN. Počet misí se ztrojnásobil, zvýšil se počet přispívajících

---

¹⁶² Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 290.

¹⁶³ Filip Tesař, „Míč je na domácí polovině,“ *Mezinárodní politika* 29, no. 11 (2005): 5.

¹⁶⁴ Hladký, *Bosenská otázka v 19. a 20. století*, 292.

¹⁶⁵ Tesař, „Míč je na domácí polovině,“ 7; Roland Kostić, „Identity, Democracy, and State-Building: Post-Dayton Bosnia and Herzegovina“ (lecture, Uppsala Universitet, March 10, 2008).

států a nasazených vojenských i civilních jednotek.¹⁶⁶ Dříve převládal názor, že by OSN měla řešit především mezistátní konflikty a nezasahovat do vnitřních záležitostí jednotlivých zemí. Od začátku devadesátých let se ale OSN začala orientovat na zamezení porušování lidských práv a poskytování pomoci při humanitárních krizích, a to i v případě, že tyto problémy byly vnitřní záležitostí států.¹⁶⁷

Zapojení OSN v jugoslávské krizi bylo v několika ohledech specifické. OSN do oblasti vyslala mírovou misi s cílem zastavit porušování lidských práv a zajistit poskytování humanitární pomoci. Vymezila si nové cíle, ale chtěla jich dosáhnout v rámci tradičních principů mírových misí. Podle těchto principů měla být mise nestranná, sílu měla použít pouze v případě sebeobrany a s jejím vysláním do oblasti měly souhlasit všechny strany konfliktu. Činnost UNPROFOR byla dále značně znesnadňována tím, že se v Chorvatsku i v Bosně a Hercegovině bojovalo. Dohodnutá příměří byla dříve či později porušována a v reakci na vývoj konfliktu byl mandát UNPROFOR často upravován. Mise ovšem neměla prostředky na splnění úkolů, které vytyčila Rada bezpečnosti. Byla koncipovaná především pro udržování míru, ne jeho nastolování.¹⁶⁸

Právě účast v jugoslávském konfliktu značně zpochybnila schopnost OSN zastávat v krizových oblastech roli „strážníka míru“. Největší chybou, která vedla ke ztrátě tisíců životů a k diskreditaci organizace, byla neschopnost ochránit vytyčené bezpečné zóny.¹⁶⁹ OSN proto ve druhé polovině devadesátých let své aktivity výrazně omezila. Soustředila se píše na krátkodobé a méně sporné zásahy.¹⁷⁰ Dalším důvodem útlumu mírových misí bylo financování. UNPROFOR byla nejdražší a nejrozsáhlejší mise v dějinách OSN a značně vyčerpala prostředky Organizace. Od druhé poloviny devadesátých let se jednotlivé státy zapojovaly do řešení problémů ve světě přednostně přes regionální organizace nebo v ad hoc koalicích, význam OSN pro přímé nasazení klesl. V případě neúspěchu regionálního angažmá byly ale paradoxně jednotlivé kauzy předávány k řešení právě k OSN.¹⁷¹

---

¹⁶⁶ Oldřich Bureš, *United Nations Peacekeeping. Bridging the Capabilities-Expectations Gap* (Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2008), 27, 42.

¹⁶⁷ Marek Pavka, „Rapsodie v modrém: Role Organizace spojených národů při udržování míru,“ *Mezinárodní politika* 29, no. 9 (2005): 10.

¹⁶⁸ Bureš, *United Nations Peacekeeping. Bridging the Capabilities-Expectations Gap*, 26, 43.

¹⁶⁹ Gallagher, *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*, 215.

¹⁷⁰ Bureš, *United Nations Peacekeeping. Bridging the Capabilities-Expectations Gap*, 44-45.

¹⁷¹ Příkladem takového případu je Libérie. Více viz Pavka, „Rapsodie v modrém: Role Organizace spojených národů při udržování míru,“ 12.

6. ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce se zabývá angažmá mezinárodního společenství v jugoslávské krizi v první polovině devadesátých let. To je dnes považováno za selhání, protože světové velmoci nedokázaly předejít konfliktu a zastavily ho až po čtyřech letech bojů. V jednotlivých kapitolách byl analyzován průběh mezinárodního zapojení do krize v bývalé Jugoslávii a jeho důsledky pro nejvýznamnější aktéry: ES respektive EU, Spojené státy, NATO a OSN.

Angažmá ES/EU v jugoslávské krizi nebylo úspěšné z několika důvodů. ES jako organizace neměla strategii ani účinné nástroje k jejímu řešení. Evropa nebyla na řešení konfliktu připravená, jelikož vznikající problém v Jugoslávii dlouho nepovažovala za ohrožení svých bezpečnostních zájmů, a proto ho evropští politici dostatečně nesledovali a nevyhodnocovali.

Uznání nezávislosti jugoslávských republik z přelomu let 1991 a 1992 nadále zůstává kontroverzním tématem. Za pozitivní důsledek tohoto kroku lze považovat zastavení expanzivní politiky Slobodana Miloševiče, internacionalizaci problému a z toho plynoucí aktivnější angažmá mezinárodního společenství.¹⁷² ES však jugoslávskou krizi podcenila, když nově uznaným republikám neposkytla ekonomickou ani vojenskou podporu.¹⁷³ Především ale chyběla dohoda, která by vyřešila statut ostatních republik, zejména Bosny a Hercegoviny. Výše zmíněné zastavení expanzivní politiky Miloševiče v praxi znamenalo, že v Chorvatsku byl zakonzervován stav z ledna 1992, kdy krajinští Srbové kontrolovali i části území původně osídlené Chorvaty. Příměří zajišťovaly jednotky OSN rozmístěné na tehdejších liniích konfliktu a Srbové se tudíž nemuseli obávat zvratu situace. Milošević mohl jen doufat, že se podobný vývoj podaří zopakovat v Bosně.

Spojené státy na Balkáně intervenovaly v souvislosti s diplomatickým uznáním Bosny a Hercegoviny. Jednaly však izolovaně a neúčastnily se evropských rozhovorů o budoucím uspořádání republiky. Burg a Shoup podotýkají, že „pozornost USA se upírala k Miloševićovi, ne ke složitým vyjednáváním, která by vedla k vyváženému řešení kombinujícímu samosprávu etnických skupin a zachování integrity bosenského státu.“¹⁷⁴

---

¹⁷² Caplan, *Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia*, 2.

¹⁷³ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 121.

¹⁷⁴ Burg and Shoup, *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*, 116.

V situaci, kdy nebylo nalezeno řešení vnitřního uspořádání v Bosně a Hercegovině, bylo vysoce pravděpodobné, že uznání nezávislosti republiky povede k ozbrojenému konfliktu. Spojené státy sice přesvědčily členy ES, aby s Bosnou a Hercegovinou navázaly diplomatické styky, avšak o dalším postupu spolu USA a ES nekomunikovaly. To bylo do jisté míry dáno tím, že jugoslávská krize byla zpočátku oběma stranami interpretována jako evropský problém, který by měla ES vyřešit sama. Navíc se Spojené státy podobně jako ES nechtěly na Balkáně angažovat, protože měly jiné priority a jugoslávskou krizi nepovažovaly za ohrožení svých zájmů. Z toho lze dovodit, že na aktivní zapojení na Balkáně také nebyly připravené. Přesvědčení, že Evropa vyřeší jugoslávskou krizi bez spolupráce se Spojenými státy, se nepotvrdilo. Podle Kaufmana je zjištění, že ES i po skončení studené války potřebuje USA k prosazení svého vlivu za hranicemi, základní lekce, kterou si Spojené státy z jugoslávské krize odnesly.¹⁷⁵

Na otázku, zda v oblasti bývalé Jugoslávie uspěla Severoatlantická aliance, lze odpovědět z několika úhlů. Jisté je, že příměří a podpisu mírové dohody bylo dosaženo právě až po vojenské intervenci NATO. Dá se tak říci, že Aliance obstála v nové roli zajišťovatele míru, kterou si vytyčila v roce 1991. Na druhou stranu, zapojení NATO bylo spíše sledem zpětných reakcí na vývoj událostí v Jugoslávii bez dlouhodobější koncepce řešení problému. Vojenskou intervenci je tedy také možné interpretovat jako poslední možnost Aliance zastavit boje v Jugoslávii. Neschopnost členských států shodnout se na přístupu k řešení krize totiž znemožnila nalezení politického východiska.

Jednotliví členové ES a Spojené státy vnímaly konflikt v oblasti bývalé Jugoslávie rozdílně, daleko odlišnější interpretaci ale přineslo zapojení Ruska. Rusko svým prosrbským postojem ještě více zkomplikovalo formulaci strategie na vyřešení konfliktu na půdě Rady bezpečnosti OSN a v rámci kontaktní skupiny. Je nutné podotknout, že ruští politici jednali hlavně pragmaticky. Podpora Srbska pro ně byla příležitost ukázat, že je Rusko i v devadesátých letech stále důležitým hráčem na mezinárodním poli. Zároveň ale nedokázali srbské postoje a jednání ovlivňovat. Rusko aktivity OSN ani kontaktní skupiny nakonec neblokovalo, avšak rozhodně nepřispělo k efektivní spolupráci mezinárodního společenství.

Poté, co ES neuspěla v řešení jugoslávské krize v letech 1991 až 1992, přenesla odpovědnost za mírová vyjednávání na Organizaci spojených národů. Reakce OSN v bývalé Jugoslávii odpovídaly probíhající humanitární katastrofě, avšak jakoby nezohledňovaly, že v oblasti stále probíhají tvrdé boje. Členové Rady bezpečnosti se totiž dokázali shodnout

---

¹⁷⁵ Kaufman, *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*, 127.

pouze na vyslání mírových misí UNPROFOR. Ovšem ukázalo se, že vojenská podpora je nutná jak ochraně těchto misí, tak k prosazení jakýchkoliv dalších rozhodnutí Spojených národů. Generální tajemník Butrus-Ghálí a zástupci evropských států v Radě bezpečnosti však odmítali použít vojenskou sílu, kterou poskytlo NATO, k preventivnímu zásahu. NATO dostalo mandát k samostatné vojenské akci až v létě 1995 poté, co se situace v Bosně a Hercegovině zcela vymkla kontrole přítomných mezinárodních jednotek a svět byl svědkem tragických událostí v „bezpečných zónách“ OSN.

Můžeme tedy učinit závěr, že mezinárodní společenství v Jugoslávii samo zablokovalo možnost efektivní reakce, protože tamní problémy podcenilo. Jeho následné zapojení lze popsat spíše jako sled reakcí na vývoj událostí, než jako realizaci promyšlené strategie vedoucí k ukončení konfliktu. Tato zkušenost byla pro mezinárodní společenství lekcí, která ovlivnila další směřování jednotlivých aktérů.

Jugoslávská krize měla na zúčastněné státy a organizace různý dopad. Počáteční angažmá ES poukázalo na slabost této organizace na mezinárodním poli. Na začátku devadesátých let neměla ES nástroje k prosazování zahraniční politiky, zavedla je až v roce 1993 se vznikem Evropské unie. Účast evropských států v jugoslávské krizi ale koncept jednotné bezpečnosti a zahraniční politiky zpochybnilo, protože se Evropa za celou dobu trvání konfliktu neshodla na společné strategii jeho řešení. Již během první poloviny devadesátých let se tak vyskytly pochybnosti, zda má společná bezpečnostní a zahraniční politika vůbec smysl.

Severoatlantická aliance procházela v první polovině devadesátých let zásadní reformou. Po studené válce muselo NATO nově definovat svou roli a v podstatě obhájit, že je jeho existence stále potřebná. Novým cílem Aliance se stala prevence konfliktů a zajišťování míru a jugoslávská krize byla první velkou zkouškou schopnosti NATO v této roli obstát. Jak již bylo řečeno, průběh angažmá Aliance na Balkáně se nedá považovat za příliš úspěšný, ale v hodnoceních převažuje názor, že právě NATO svou intervencí konflikt ukončilo. Tvrdší přístup k řešení krize prosazovaly v rámci NATO i OSN Spojené státy.

Po skončení studené války si OSN začala klást ambiciózní cíle, ale angažmá na Balkáně značně zpochybnilo schopnosti a reálné možnosti této organizace. Od druhé poloviny devadesátých let její význam pro přímé nasazení klesl. Po jugoslávské krizi se jednotlivé státy zapojovaly do řešení problémů ve světě spíše mimo struktury Spojených národů, například v koalicích podobného typu jako byla kontaktní skupina, která vedla v Daytonu závěrečná vyjednávání o míru a budoucnosti oblasti bývalé Jugoslávie.

Jugoslávská krize v první polovině devadesátých let tedy byla pro mezinárodní společenství zkouškou a poučením. Prověřila nové zahraničněpolitické cíle zapojených států a funkčnost mezinárodních organizací procházejících restrukturalizací po studené válce. Hlavním cílem, který si organizace na začátku devadesátých let vytyčily, byla prevence konfliktů. Jugoslávská krize však odhalila, že jejich reálné možnosti jsou omezené. Poté, co mezinárodní společenství nedokázalo eskalaci krize na Balkáně předejít, snažilo se ji alespoň zastavit. Podařilo se to až po několika letech bojů a pokusů o vyjednávání. K uskutečnění daytonské dohody přijaté na konci roku 1995 navíc byla nutná další mezinárodní přítomnost v regionu. V Jugoslávii se tedy ukázalo, že k nastolování míru v krizových oblastech bude od devadesátých let neodmyslitelně patřit také pokračující mezinárodní angažmá za účelem jeho udržení.

Seznam zdrojů

Primární zdroje

The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. *Amended Indictment: Radislav Krstic, Case No: IT-98-33*. <http://www.un.org/icty/indictment/english/krs-1ai991027e.htm>.

United Nations Security Council. *Resolution 713 (1991)*. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/49/IMG/NR059649.pdf?OpenElement>.

United Nations Security Council. *Resolution 743 (1992)*. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/011/02/IMG/NR001102.pdf?OpenElement>.

United Nations Security Council. *Resolution 757 (1992)*. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/011/16/IMG/NR001116.pdf?OpenElement>.

United Nations Security Council. *Resolution 777 (1992)*. <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/451/57/IMG/N9245157.pdf?OpenElement>.

United Nations Security Council. *Resolution 795 (1992)*. <http://www.nato.int/IFOR/un/u921211a.htm>.

United Nations Security Council. *Resolution 819 (1993)*. <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/221/90/IMG/N9322190.pdf?OpenElement>.

United Nations Security Council. *Resolution 836 (1993)*. <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/330/21/IMG/N9333021.pdf?OpenElement>.

United Nations Security Council. *Resolution 943 (1994)*. <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/372/78/PDF/N9437278.pdf?OpenElement>.

Sekundární zdroje

BBC. „Timeline: Bosnia and Herzegovina.“ BBC. http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/country_profiles/1066981.stm (accessed November 16, 2008).

Bert, Wayne. *United States' Policy in Bosnia, 1991-95*. Basingstoke: Macmillan Press, 1997.

Bethlehem, Daniel L. and Marc Keller. *The 'Yugoslav' Crisis in International Law: General Issues*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Bowker, Mike. „The Wars in Yugoslavia: Russia and the International Community.“ *Europe-Asia studies* 50, no. 7 (1998): 1245–1259.

Bureš, Oldřich. *United Nations Peacekeeping. Bridging the Capabilities-Expectations Gap*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2008.

Burg, Steven L., and Paul S. Shoup. *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*. New York: M. E. Sharpe, 1999.

Caplan, Richard. *Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Conseil constitutionnel. „Les présidents du Conseil“ Conseil Constitutionnel. <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/le-conseil-hier/les-membres-depuis-1959/les-presidents-du-conseil/les-presidents-du-conseil.16613.html> (accessed November 21, 2008).

Dienstbier, Jiří, et al. *Stabilita Balkánu a Evropská unie. Příspěvek České republiky*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006.

Fidler, Jiří, and Petr Mareš. *Dějiny NATO*. Praha: Paseka, 1997.

Foster, Anthony, and William Wallace. „What is NATO for?“ *Survival* 43 (2001-2002): 107-122.

Gallagher, Tom. *The Balkans after the Cold War: from tyranny to tragedy*. London: Routledge, 2003.

Gallagher, Tom. *The Balkans in the New Millenium: in the shadow of war and peace*. London: Routledge, 2005.

Glenny, Misha. *The Balkans 1804 – 1999: Nationalism, War and the Great Powers*. London: Granta Books, 2000.

Gordon, Philip H. „Europe’s Uncommon Foreign Policy.“ *International Security* 22, no. 3 (1997-1998): 74-100.

Hendrickson, Ryan C. „Crossing the Rubicon.“ *NATO review*, no. 3. (2005), <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/english/history.html> (accessed December 3, 2008).

Hladký, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

Honig, Jan W., and Norbert Both. *Srebrenica: zpráva a válečném zločinu*. Translated by Šimon Pellar. Praha: Mladá fronta, 2001.

Hradečný, Pavel, et al. *Dějiny Řecka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

Informační centrum o NATO. „Příručka NATO: Úloha NATO při zachování míru.“ Informační centrum o NATO. http://www.nato.cz/prirucka/prirucka_14.html (accessed December 4, 2008).

Kaufman, Joyce P. *NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2002.

Kostić, Roland. „Identity, Democracy, and State-Building: Post-Dayton Bosnia and Herzegovina.“ Lecture, Uppsala Universitet, March 10, 2008.

Kumar, Radha and David Pacheco. „A Shaky Peace.“ *Partition Conflicts & Peace Processes*, 2007. http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/conflict/05_04_05 (accessed December 13, 2008).

Kumar, Radha and David Pacheco. „Bosnia's Failed Peace Plans.“ *Partition Conflicts & Peace Processes*, 2007. http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/peace_process/05_05_02 (accessed December 13, 2008).

Kumar, Radha and David Pacheco. „The Dayton Agreement.“ *Partition Conflicts & Peace Processes*, 2007. http://www.partitionconflicts.com/partitions/regions/balkans/peace_process/05_05_04 (accessed December 13, 2008).

Lampe, John. R. *Balkans into Southeastern Europe: a century of war and transition*. Houndsmills: Palgrave Macmillan, 2006.

Lampe, John. R. *Yugoslavia as History: Twice There was a Country*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Mann, Michael. *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Ministerstvo zahraničí České republiky. „Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie (SZBP EU).“ Ministerstvo zahraničí České republiky. <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?ido=9865&idj=1&amb=1&ikony=&trid=1&prsl=&poccl> (accessed November 27, 2008).

Nambiar, Satish. *Yugoslavia Unraveled: Sovereignty, Self-Determination, Intervention*. Edited by Raju G. C. Thomas. Lanham: Lexington Books, 2003.

NATO Regional Headquarters Allied Forces Southern Europe. „AFSOUTH Fact Sheets : Operation Sharp Guard.“ NATO. <http://www.afsouth.nato.int/operations/SharpGuard/SharpGuardFactSheet.htm> (accessed December 4, 2008).

NATO Regional Headquarters Allied Forces Southern Europe. „AFSOUTH Fact Sheets : Operation Deny Flight.“ NATO. <http://www.afsouth.nato.int/operations/DenyFlight/DenyFlightFactSheet.htm> (accessed December 4, 2008).

Pavka, Marek. „Rapsodie v modrém: Role Organizace spojených národů při udržování míru.“ *Mezinárodní politika* 29, no. 9 (2005): 10-12.

Pelikán, Jan, et al. *Dějiny Srbska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

Pirjevec, Jože. *Jugoslávie 1918 – 1992: Vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*. Translated by Jana Špirudová. Praha: Argo, 2000.

Pešić, Vesna. „Serbian Nationalism and the Origins of the Yugoslav Crisis.“ *Peaceworks*, no.8 (1996), <http://www.usip.org/pubs/peaceworks/pwks8.html> (accessed December 3, 2008).

Ramsbotham, Olivier, and Tom Woodhouse. *Encyclopedia od international peacekeeping operations*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999.

Scheu, Harald Christian. „Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu.“ *Mezinárodní politika* 32, no. 4 (2008): 4-5.

Smith, Karen E. *European Union Foreign Policy in a changing world*. Cambridge: Polity Press, 2003.

Sturesjö, Örjan. „Security Analysis: The Balkans.“ Lecture, Uppsala Universitet, November 13, 2007.

Šesták, Miroslav, et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998.

Šmíd, Tomáš. *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*. Edited by Věra Stýskalíková and Hubert Smekal. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004.

Šulc, František. „Mír s OSN, nebo bez ní?“ *Mezinárodní politika* 29, no. 9 (2005): 13-16.

Tesař, Filip. „EU-35: dojde k rozšíření na Balkán?“ *Mezinárodní politika* 30, no. 11 (2006): 4-7.

Tesař, Filip. „Míč je na domácí polovině.“ *Mezinárodní politika* 29, no. 11 (2005): 4-7.

The New York Times Specials. „Bosnia: Uncertain Paths to Peace.“ The New York Times. <http://www.nytimes.com/specials/bosnia> (accessed November 16, 2008).

Thomas, Raju G. C., ed. *Yugoslavia Unraveled: Sovereignty, Self-Determination, Intervention*. Lanham: Lexington Books, 2003.

United Nations Department of Public Information. „UNPROFOR: Profile.“ United Nations. http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unprof_b.htm. (accessed December 12, 2008).

Vykoukal, Jiří, Litera, Bohuslav and Miroslav Tejchman. *Východ : vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000.

Woodward, Susan L. *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1995.

Summary

Nowadays, the involvement of the international community in the Yugoslav crisis is regarded as a failure. The international intervention was efficient only after four years of efforts. The thesis analyses the participation of the most important states and organisations in the Yugoslav conflict and also the impacts this involvement has had on the international participants themselves.

At first, the Yugoslav crisis was considered to be a European problem that the European Communities (EC, from 1993 the European Union, EU) should have been able to manage. However, the EC did neither succeed in finding new settlement for the Yugoslav republics nor in preventing further escalation of the conflict. The EC were lacking both strategy and tools to deal with the conflict. In fact, none of the international players entered the mediation attempts with a determined complex strategy for managing the problem in the Western Balkans.

The most significant issue that the EC/EU were dealing with in the early stages of the crisis was the recognition of republics that declared independence from Yugoslavia. Germany in particular was pushing for recognition of Slovenia and Croatia and did so one month earlier than the other EC member states. The European response is regarded as controversial because the recognition was not followed by any economic nor military aid. Moreover, no plan for the other republics, especially for Bosnia and Herzegovina, was adopted. The EC/EU were unable to assume common attitude to the Yugoslav crisis which undermined the concept of the Common Foreign and Security Policy (CFSP) that Europe was developing in the early 1990s.

The United States intervened in the crisis within the context of Bosnian independence. The US was not participating in the European attempts to negotiate future settlement for Bosnia and Herzegovina. Despite no agreement was achieved, the US under the administration of President George H. W. Bush persuaded European states to recognise independent Bosnia. The recognition was followed by escalation of the ethnic conflict in the republic. The Yugoslav crisis became a major issue for American foreign policy under President Bill Clinton. From 1993, the US was actively participating in the Balkans through NATO.

For NATO, the Yugoslav crisis proved to be a test of the new role set out after the cold war. The new task of the Alliance consisted in conflict prevention and peacekeeping.

For sure, the conflict in former Yugoslavia was suppressed only after NATO's military intervention in summer 1995. Nevertheless, it is also possible to say that NATO acted without any long-term conception and that the military intervention was the last chance for the Alliance to safeguard a ceasefire in former Yugoslavia, considering that the previous disputes among NATO member states prevented the international community from achieving a political settlement.

After the EC-led negotiations had failed, the international response to the Yugoslav crisis was directed by the United Nations. Once more, the disputes among major powers about the approach to the Yugoslav crisis did not allow this organisation to deal successfully with the problem. The UN Security Council members agreed only on deployment of peacekeeping missions UNPROFOR since European countries and the Secretary-General Boutros-Ghali opposed the use of military force. However, the use of force proved to be necessary not only for enforcing Security Council decisions, but also for protecting the UNPROFOR personnel. The UN started to use NATO forces for these tasks. NATO received mandate for an independent military action only in summer 1995, after the UN had completely lost control over the situation in Bosnia and Herzegovina. After this intervention, it was the Contact group formed by major Western powers and Russia who led the final negotiations in Dayton which resulted in the final peace agreement. The UN curtailed its activities after the failed involvement in the Yugoslav crisis. The world powers preferred intervention through regional organisations or in ad hoc coalitions such as the Contact group that finally mediated the end of the Yugoslav crisis.

The conflict in Yugoslavia challenged the new goals the world powers had set out in their foreign policies. It also tested the efficiency of international organisations that were passing through reorganization after the cold war. The organisations were above all aspiring to ensure conflict prevention but they did not succeed in Yugoslavia. Only after four years of attempts the international community finally managed to stop the fighting and made the adversaries to sign the final peace agreement. The implementation of the Dayton Accords proved to be complicated and demanded further international involvement. Therefore, the intervention in Yugoslavia revealed what than became self-evident since the 1990s: peace making was to be followed by a period of peace keeping efforts that might be even longer and more challenging than the initial intervention.